N°. 52. Vrijdag 28 December 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	ƒ 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel	ƒ 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.09
„ „ „ 1000 „	„ 0.08

Mededeelingen of **Ingezonden Stukken** moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht**, Den Haag.

Voor **Administratie** en **Verandering van Woonplaats** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **51 Verhulststraat.**

Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG", **NIEUWE MOLSTRAAT 20**, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor Indie en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden**

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

Van de Afdeeling „NIJMEGEN".

VOORDRACHT

van den Hoogedelgestrengen Heer *Jhr. G. J. W. C. H. Graafland*, oud-Luitenant-Kolonel van het Nederlandsch-Indische leger, Ridder der Militaire Willemsorde 3de klasse over:

„Indië en Hollandsche Vooroordeelen"

op **Maandag 7 Januari** 1907, in de *nieuwe ruime* zaal van het **Hôtel du Soleil**. Aanvang ten **8 ure**.

Toegang vrij voor de leden c. q. met familie en kennissen.

Het Bestuur zal bovendien een honderdtal *niet*-leden uitnoodigen de lezing *kosteloos* bij te wonen.

Het Bestuur noodigt de leden met *aandrang* uit deze voordracht met hunne tegenwoordigheid te vereeren.

De mededeelingen in de Zutphensche dagbladen over den inhoud en vorm van 's prekers voordracht, aldaar kortelings gehouden, staat er ons borg voor, dat zij, die Indië uit eigen aanschouwing kennen, met genoegen den heer Graafland zullen hooren, en hunne belangstelling voor onze Overzeesche Bezittingen wederom zal worden opgewekt.

Moge dit — bij een groote opkomst van uitgenoodigde *niet*-leden — ook voor hen het geval zijn.

HET BESTUUR.

Het oude jaar.

Nog slechts weinige dagen en onder den nagalm der vredesklokken zal ook 1906 weer ten grave zijn gedaald, met zijn lief maar ook met zijn vele leed.

Veel leed brachten ongetwijfeld de afgeloopen twaalf maanden aan een groot deel der volkeren, in Insulinde aan Neerlands hoede toevertrouwd.

Wij begrijpen volkomen hoe menigen menschenvriend het harte bloeden moet bij de gedachte aan zoovelen, die daar vielen, beseffen echter ook hoe dikwerf de harde noodzaak van het buigen of breken intreedt, waar het er om gaat ondragelijke toestanden in nog half beschaafde landen uit te roeien.

De jongst ontvangen indische bladen maken wederom melding van zulke toestanden als daar heerschen aan de golf van Kendari, waar slavernij en slavenhandel nog welig bloeien en den hoofden eene soort ultimatum moest worden gesteld om te trachten aan dien toestand een einde te maken, die onder de vlag eener beschaafde natie niet langer mag worden geduld.

Laat ons hopen dat het daar aan de golf van Kendari gelukken moge om zonder bloedige botsingen met belanghebbenden bij het voortbestaan der oude, rotte toestanden in die streek, de zaak tot een goed einde te brengen. De ondervinding doet evenwel te dien opzichte weinig hoop koesteren.

Het zijn de oude slavenhandelaars, die terwijl daar geleidelijk op Celebes de toestand tot rust wil gaan komen het verzet in Midden-Celebes volhouden; het is de menschenjacht, die op Ceram, Flores, Timor en in Nieuw-Guinea hare beoefenaars tegen onze troepen in het veld stuurt.

Wij mogen het betreuren dat — vreemde samenkoppeling — kogel en bajonet, het werk der menschelijkheid moeten dienen, wij kunnen niet anders dan dien dienst ten volle aanvaarden, waar alle andere middelen uitteraard veelal *moeten* falen.

Toch meenen wij bij een terugblik op het afgeloopen jaar ons de vraag te moeten stellen of niet heel wat onnoodig vergoten bloed had kunnen worden bespaard, met name in het gouvernement van Atjeh, waar, naar het schijnt tengevolge van onvoldoende bescherming der tot vrede neigende elementen. telkenmale nieuwe krachten aan de verzetselementen worden toegevoerd, zoodat, mogen wij aan de berichten, die uit dat gewest tot ons kwamen overwaaien, geloof schenken, het werk der pacificatie eer achter- dan vooruitgaat.

Moge, terwijl, wanneer we thans een blik op de kaart van den indischen archipel slaan, we nagenoeg geen enkel eiland kunnen aanwijzen, met uitzondering van Java, Madoera en onze oude nederzettingen in de Molukken, waar in het afgeloopen jaar een gewapend optreden kon uitblijven, wanneer we een jaartje verder zijn meer dan thans nog het geval kan wezen, de perspectief zich openen van vrede, rust en orde, onafscheidelijke voorwaarden voor vooruitgang en welvaart dier landen.

Deze voorwaarden bleven gelukkig het deel der volkeren in de sedert lang reeds onder rechtstreeksch gezag geplaatste landen en hoewel wij natuurlijk nog de gegevens missen voor het heele, nu ten einde spoedende jaar, meenen wij toch uit de thans reeds beschikbare gevoegelijk te kunnen opmaken, dat het jaar 1906 zich wederom door vooruitgang kenmerkte. De ontvangsten uit het middel der in- en uitvoerrechten, die vrij betrouwbare pulsometer, waaraan men den polsslag der welvaart dier landen kan herkennen, wijzen voorzooverre de gegevens strekken wederom een vrij aanzienlijken vooruitgang bij het jaar te voren aan. Zulke vermeerdering treft men ook ten aanzien van de ontvangsten van spoor- en tramwegen op Java en in het Delische aan, enkele uitzonderingen daar gelaten

De oogst der voedingsgewassen voor de inlandsche bevolking was dan ook een normale, terwijl voor de uitvoerproducten van landbouw- en landbouwindustrie nieuwe markten zich wijder openen, waar de oude steeds minder willig werden en dreigen zich te zullen sluiten — behalve voor de Deli-tabak, dit fancy-artikel, waarvan de in dit jaar verkochte oogst 1905 ook werkelijk fancy-prijzen behaalde, gezocht als het blijft tot in de protectionnistische Vereenigde Staten.

De mijnbouw, voorzooverre men de exploitatie van petroleumbronnen daaronder mag rekenen, leverde in dit opzicht hoogst bevredigende resultaten, zooals genoegzaam blijkt uit de vergenoegde gezichten der betrokken aandeelhouders, zoo prettig afstekend bij het nadenkelijk hoofdschudden en bedenkelijk gemopper van zoo menigen aandeelhouder, die zijn geluk in de goudmijnen beproefde, waar tot nu toe slechts ééne Maatschappij werkelijk klinkende resultaten opleverde en voorloopig ten minste alleen schijnt te zullen blijven staan.

Het tin, plechtanker der indische financiën, legde ook dit jaar zijn exploitanten, den Staat, de Billiton en Singkep geen windeieren en de vermeerderde opbrengst der staatsexploitatie op Banka spelt ook goeds voor de toekomst der indische financiën.

De opheffing der bepalingen op de kustvaart voor de havens Sabang en Stagen, door de Tweede Kamer reeds goedgekeurd, zal aan de staatsexploitatie der Ombilin-kolenvelden en aan de ontginning der kolenvelden van Poeloe Laoet ten goede komen. waar die bepalingen door de uitsluiting der vreemde vlag als concurrente voor het vervoer. een loonenden afzet, der producten in den weg stonden.

Uit politiek oogpunt valt bij dezen terugblik nog in het bijzonder onze aandacht op de voor het eerst ten dezen jare geopenbaarde meening van regeeringswege dat aan den inboorling de gelegenheid moet worden gegeven om in de verschillende takken van bestuur tot zijn recht te komen. Eene geleidelijke reorganisatie van het bestuur werd in uitzicht gesteld; eene school voor inlandsche officieren zal ten volgende jare worden geopend; terwijl ook een school voor inlandsche rechters in de maak is.

Voor de algemeene volksontwikkeling werden belangrijke maatregelen getroffen, zij het ook dat deze nog slechts als een kleine stap op den goeden weg kunnen worden aangemerkt.

Voor de ontwikkeling van het land werd in het afgeloopen jaar weinig verricht. Nog steeds bleven de spoorwegen tot Java, Sumatra's Westkust, Deli en Atjeh beperkt. terwijl uitgestrekte gebieden in de buitenbezittingen nog op den eersten kilometer rails wachten voor hunne economische ontwikkeling. Ook aan de irrigatie kon slechts weinige aandacht worden geschonken.

Hiertoe zijn evenwel kapitalen noodig en de betrekkelijke passus in de jongste troonrede schenkt ons de hoop dat de aan Indië te verstrekken zekere mate van financieele autonomie der kolonie het middel aan de hand zal doen, om steunende op haren latenten rijkdom maar bovenal op de reeds ontsloten hulpbronnen zich de noodige kapitalen te verschaffen.

Ten aanzien van de koloniën in West-Indië was het economisch vraagstuk ten dezen jare het alles overheerschende. In Suriname bleef de cacao cultuur, eertijds de rijkste bron van inkomsten, nog steeds sukkelen en gingen zelfs voor zooverre de gegevens strekken de uitvoeren vergeleken bij het vorige jaar weder achteruit. Als het ware gelijken tred daarmeê houdend, verminderde ook de opbrengst van het middel der invoerrechten.

Het belangrijkste feit voor de kolonie was zeker wel het tot stand komen der bacoven-cultuur door de afsluiting van het contract van verkoop van het product met de krachtige United Fruit Co. Reeds zijn ettelijke honderden immigranten in de kolonie aangekomen of op weg daarheen terwijl een nieuwe immigratie-leening de kolonie in staat zal stellen om de duizenden waarschijnlijk nog voor deze cultuur benoodigde immigranten aan te voeren, naar gelang die cultuur zich uitbreidt.

De spoorwegaanleg heeft in den loop van dit jaar op een belangrijke hindernis gestuit, thans echter overwonnen door de afspuiting van den Maäbo-berg. De hierbij ondervonden bezwaren zijn het wellicht mee ten deele, die de aanlegkosten de raming hebben doen overschrijden, zoodat het voorstel eener nieuwe spoorwegleening, door de Koloniale Staten reeds goedgekeurd aan het moederland moest worden gedaan voor de voorgenomen doortrekking van den spoorweg van de Suriname-rivier tot Dam.

Teleurstelling baarde in de kolonie het bericht, dat het voornemen tot oprichting eener centrale suikerfabriek, op grond van eene beslissing der Permanente Commissie te Brussel, moest worden losgelaten.

Wat Curaçao betreft valt in het afgeloopen jaar als op lichtpunten te wijzen op de vorderingen der hoedenindustrie op het hoofdeiland, en op den belangrijken vooruitgang van het phosphaatbedrijf op Aruba. De in dit jaar ingediende mijnwet voor Curaçao zal in verband met het feit, dat op de houding van den heer Godden in het engelsch Lagerhuis reeds de aandacht werd gevestigd in een anderlicht verschijnen dan men het voorheen aan de overzijde van het Kanaal, gewoon was te bekijken, en wellicht ook weder voor Curaçao zelf het zoo lang stopgezette mijnbedrijf weer aan den gang brengen.

Omtent het nut van den dam-aanleg op het eiland Curaçao werden laatstelijk gunstige mededeelingen gedaan. Mogen de uitkomsten ook verder aan de verwachtingen beantwoorden.

Op de Bovenwindsche eilanden schijnt de toestand aanleiding te geven tot danig gemopper.

Pers-kroniek.

INHOUD: De Standaard *over persstemmen in het buitenland. Naar aanleiding van een vergelijking tusschen de Straits en Ned. Indië gemaakt door een schrijver in de* Köln. Ztng. — *De* Nieuwe Courant *over het indisch huldeblijk H. M. de Koningin aangeboden. — Schilderijen export naar Indië: de* Controleur *over de «Kháinst». Het «Panislamisme in onze Oost»: een waarschuwing van den correspondent der* «N. Rott. Crt. *te Constantinopel. — Uit een brief over Bali van W. O. J. Nieuwenkamp in het* Algemeen Handelsblad.

In verband met hetgeen een vorige maal in dit blad over de manipulaties in de buitenlandsche pers ten nadeele van ons koloniaal bewind werd geschreven, merkt *De Standaard* op:

«Oost en West» is het met ons eens, dat er in de publieke internationale opinie «eene stille kracht» werkt, die ons wel eens bitter kon opbreken.

Maar, zegt de redactie, we hebben nationaal te weinig politiek gevoel, om het gevaar van deze «stille kracht» te beseffen.

Zij 't zoo, maar dan is het toch plicht der pers, om rusteloos dit nationale politiek gevoel te prikkelen.

Opleven kan het nog wel terdege.

Zelfs wil het ons voorkomen, dat we, vergeleken bij voor een twaalf jaar, reeds gevorderd zijn, en we juichen het toe dat *Oost en West* ons hierin krachtig helpt."

Nu de monétaire toestand in Ned.-Indië, speciaal in Deli, weer zooveel aanleiding geeft tot het opperen van bezwaren tegen den huidigen toestand, waarin ons koloniaal muntwezen ons plaatst, wijst de *Standaard* op een artikel in de *Köln. Ztg.*, waarin een parallel wordt getrokken tusschen de Straits en Ned. Oost-Indië. Daaraan knoopt het blad de volgende opmerkingen vast welke met een naamswijziging ook op Ned. Indië van toepassing kunnen zijn.

«Een schrijver in de *Köln. Ztg.*«, zoo zegt het blad, «de positie van de Engelsche en Nederlandsche bezittingen in den Archipel besprekend, wijst o.a. op het duurdere leven, dat in Singapore gevolgd is op de invoering van den dollar.

De algemeene stelling van waaruit hij dit verschijnsel beoordeelt, is, dat het in een land met standaard-munt van lage waarde, goedkooper leven is dan in een land met standaard-munt van hoog gehalte.

Goedkoop in Frankrijk, België, Spanje, Portugal, Italië en Roemenië met de frank van ƒ 0.48 als munteenheid. Minder goedkoop in Duitschland met zijn Mark van ƒ 0.59. Duur in Rusland, Nederland en Amerika met hun standaard-munt van veel hooger gehalte.

Toen we de legeruitgaven van België en Roemenië met de onze vergeleken, bleek, dat het leger bij ons veel duurder uitkwam.

Ook weet men, dat in Oostenrijk-Hongarije, dat vroeger den florijn van ƒ 1.25 had, de Regeering dit veranderd heeft in de Kroon, die half de waarde van den florijn is.

In verband hiermede is ook ten onzent meer dan eens aangedrongen op afschaffing van den gulden en tot aanneming van veel lager standaard-munt.

Wie dit voorstond, werd dan afgescheept met 't zeggen, dat één gulden even duur is als twee halve guldens.

En zoo blijven we onzen gulden houden, en met dien gulden het dure leven en het dure leger.

En dat heet dan *nationaal!*"

Over het aan H. M. de Koningin aangeboden geschenk, lezen we de volgende bijzonderheden in de *Nieuwe Courant:*

«Het kunstwerk bestaat uit een vertrek als wij ons niet vergissen van 13 meter lang, 6 meter breed en 4½ meter hoog, geheel bekleed en gedekt met Indisch houtsnijwerk naar hindoesche motieven.

De vloer is een parketvloer van Indische houtsoorten.

De zoldering is verdeeld in 11 caissons, elk naar het midden hoog oploopende en zoo aangebracht, dat men waant zich in een zaal te bevinden van veel grooter hoogte.

De wanden bestaan geheel uit kunstig snijwerk van djati- en sonohout, met omlijstingen van vier vensters aan de westzijde en van twee deuren aan elk der drie andere zijden.

De ramen zijn afgesloten met roode gordijnen, afgezet door gouden randen naar Indische motieven.

Van de zoldering hangen aan koperen kettingen lampen van hetzelfde metaal, waarbij de modellen der oud-Javaansche lampen bijzonder gelukkig zijn nagevolgd.

Van het midden van het middelste caisson hangt een koperen kroon, naar dezelfde motieven vervaardigd; electrische lichtjes aan de uiteinden der palita's bootsen de vlammen van een oliepit aardig na.

In het midden van elk der wanden een beeld uit den hindoetijd: M a j a, de moeder van Boeda, B a t a r a-g o e r o e, S j i w a en een B o d i s a t w a.

Het geheel maakt een overweldigenden indruk. De ramen en deuren liggen diep weggezonken achter een decoratief van fijn gesneden kant, dat doet denken aan neerhangende en weggeschoven draperieën; de donkere lijnen van het bijna zwarte sono steken prachtig af tegen het lichtere djati; wondere en heerlijke vormen spreken van een poezie van lang vervlogen tijden, van een kunstuiting van eeuwen, die reeds ver achter ons liggen, maar troostvol en bemoedigend spreken zij ook van een voortleven van die poëzie, van een herboren worden van die kunst bij het eenvoudige volk van ons schoone Insulinde.

Want al dat heerlijke, al dat schoone, het werd, zij het ook onder Europeesche leiding, voortgebracht en gemaakt door eenvoudige Javaansche werklieden».

De *Controleur* schrijft over *kunstlievend Indië*:

«We hebben door menschen, die het verband tusschen menschen en omstandigheden begrepen, wel eens hooren beweren, dat het een der groote voordeelen van het Indische leven was, dat men er niet achtervolgd werd door de «Khûnst» zooals in oud-Europa.

Er is echter in de latere jaren een dringen, om ook het tropische land te doen deelen in onze genietingen op dat gebied. De tournées van dramatische artisten volgen elkaar op met de snelheid van Nederlandsche najaarsbuien; een poging, om Indië te voorzien van een uiterst literair-artistiek maandblad, mislukten weliswaar; maar de schrijfwoede, die niet zwicht voor Indische temperaturen, zal op een goeden — of kwaden — dag wel weer losbarsten.

Ook krijgt Indië zijn deel van Kunstkring-bemoeiingen op Nederlandschen leest.

Wij lezen in de „Java-Bode":

De Ned.-Indische kunstkring heeft als voorloopig programma van werkzaamheden voor het 6e vereenigingsjaar vastgesteld (behalve de reeds gehouden tentoonstelling van reproducties in marmer, brons, etc., naar antieke beeldhouwwerken, welke door eenige Italiaansche kunstindustrieelen zullen worden uitgezonden), een tentoonstelling van etsen, gravures, etc. van jongere Nederlandsche artiesten; een tentoonstelling van reproducties naar kunstwerken volgens het procedé «van Meurs».

Verder heeft de heer W. O. J. Nieuwenkamp, die op Bali vertoeft, zich bereid verklaard de resultaten van zijn reis, de daar en op Lombok gemaakte studies in den Kunstkring te exposeeren en ook den leden het een en ander mede te deelen over de kunst der Baliërs.

Zou men er niet eens 'n scheepslading Nederlandsche olieverfwerken kunnen heenzenden? Dat gaf hier wat licht, nu onze artisten beginnen te klagen over te weinig belangstelling. We zouden dan meteen het juiste oordeel kunnen vernemen over onze Hollandsche schilderkunst, gelijk we zulke verrassende dingen hebben vernomen over ons tooneel door de Indische pers, en over onze literatuur via Soerabaja ?»

De schrijver spot nu met het denkbeeld van een «scheepslading Nederlandsche olieverfwerken» naar Indië te zenden — waarschijnlijk uit een geniale afkeer van de «kunst», zooals die in enkele kringen hier wordt opgevat — maar als hij een indisch huis eens van nabij had gezien, zou hij er misschien wel anders over denken. Wij kunnen dan ook niet inzien, dat het plan van de «Ned. Ind. Kunstkring» verkeerd is. Integendeel, als die vereeniging dien weg op wil gaan, verricht zij én voor Indië én Nederland een verdienstelijken arbeid.

De correspondent van de *N. R. Ct.* te Constantinopel. merkt over het Panislamisme in onze Oost o. m. het volgende op:

«Vier kinderen van Java — de oudste is nauwelijksch veertien jaar — zijn verleden week hier aangekomen met pelgrims voor de bedevaart van dit jaar. Zij hadden natuurlijk geen paspoorten van het Nederlandsch-Indisch gouvernement. De vier jongens wier aankomst te voren was aangekondigd werden ontvangen aan boord van de Egyptische mailboot door lieden van Jildiz. Zij zijn dadelijk geplaatst als cadetten in de militaire school van Pancaldi (de Turksche militaire academie), waar op 't oogenblik nog zes andere Nederlandsch Indische inboorlingen hunne opleiding ontvangen tot kapitein in het Keizerlijk Ottomaansche leger. Na tot dien rang bevorderd te zijn en eenige weken in hun uniform hier ter stede rondgeloopen te hebben, worden ze dan in die hoedanigheid naar buiten gezonden «ter leering der onwetenden.» De Nederlandsch-Indiërs komen aldus in hunne dorpen enz. terug.

Op 't oogenblik moeten zich in onze Oost-Indische koloniën bevinden — het is natuurlijk niet na te gaan wanneer een dier bijzondere zendelingen sterft of geen teekenen van leven meer geeft — vier en twintig personen die aan de bijzondere school voor inlandsche grooten, door sultan Abdul Hamid op aanzetten van het Panislamietische hoofdkwartier geopend, hunne desbetreffende opleiding ontvangen hebben.

Uit een artikel over Bali van den heer Nieuwenkamp in het *Algemeen Handelsblad:*

«Verlaten door zijn onderdanen, besloot de vorst van Badoeng met zijn laatste volgelingen te sterven.

En hij trok met hen de poeri uit en wandelde de troepen te gemoet. Maar hij wilde niet dat deze hem en de zijnen gratis zouden dooden, hij wilde dien dienst niet vergen voor niets; en hij deelde groote sommen gelds uit aan een aantal vrouwen die het onze soldaten onder 't schieten toewierpen. Zoo betaalde deze kranige vorst zijn eigen executie met gulle hand!

Den volgenden morgen meldde zich bij de wacht een poenggawa (districtshoofd) met beleefd verzoek om doodgeschoten te worden. Tot zijn grooten spijt had hij den vorigen dag niet tegenwoordig kunnen zijn! Aan zijn verzoek werd natuurlijk niet voldaan.

En zoomin als de vorst en zijn getrouwen in onze handen wilden vallen, zoomin wilden ze ons hunne bezittingen gunnen; en zoo werd de brand gestoken in de vele paleizen en woningen van hoofden en grooten en ontstond er om de poeri een ruïnestad van wel een kilometer in het vierkant. Het was een treurige aanblik; niet dan zwartgeblakerde brokken muur, met daartusschen een chaos van verkoold hout, gebroken beelden, ingezakte godenverblijven, potscherven, enz. enz. Wat al fraai snijwerk en fraai huisraad is daar verloren gegaan! Tusschen de muren stonden overal door de hitte verschroeide en tot geraamten verschrompelde boomen en heesters. Toen ik in Den Pasar kwam was in elke verwoeste woning, op elk geblakerd erf een aantal Baliërs aan 't plunderen: op plekken waar ze wisten dat gewoonlijk de kisten met kostbaarheden stonden, waren ze bezig de aschhoopen bedachtzaam om te woelen en te doorsnuffelen, begeerig naar gesmolten goud en zilver.

Er is ontzettend door de bevolking gestolen. Zelfs zag ik dagen achtereen troepjes Baliërs de poeri van den vorst, waarin de troepen lagen, onder ieders oogen leegsleepen. Was het eigenlijk stelen? Nam het volk niet terug wat de vorst het ontnomen had?

De poeri van Kesiman (de groote dessa die vóór Den Pasar genomen was) werd zoodra onze troepen de hielen hadden gelicht, totaal leeggeplunderd; zelfs de honderden bordjes in de muren van den huistempel van den Radja als versiering ingemetseld, werden er alle uitgewerkt, alleen die waarvan bij het uithalen een scherf afbrak, bleven zitten. De steenen voetstukken van 13 godenverblijven werden gedeeltelijk afgebroken om de goudstukken die in potjes daar in gemetseld waren, machtig te worden.

Dit laatste geschiedde ook in een prachtigen tempel vlak bij de poeri van Den Pasar vroeger eigendom van den vorst. De groote dessa Pametjoetan werd door het geschut in brand geschoten en door dien brand ongeveer geheel verwoest. De uitgestrektheid puinhoopen is daar nog grooter dan te Den Pasar.

Drie morgens bracht ik door in den bovengenoemden huistempel te Kesiman om dien geheel af te beelden en op te meten, want met zijn aardige eilandjes en stee-

nen bruggetje en zijn sierlijke voorpoort, zijn reusachtige meroe met elf daken en zijn slanke hoog oprijzende tjandi is het de mooiste huistempel dien ik op Bali nog zag. En bovendien had ik gehoord dat dit heiligdom, in plaats van het te restaureeren en in eere te herstellen, evenals de reusachtige poeri met de vele prachtige poorten te Den Pasar zal worden gesloopt en met den grond gelijk gemaakt.

Als door een wonder is deze poeri tweemaal aan algeheele verwoesting ontkomen. De eerste maal toen de vorst met zijn getrouwen was uitgetrokken en een achtergeblevene het kruithuis in den brand zou steken, en juist daarmede een aanvang wilde maken, toen hem een kogel trof. Ten tweeden male toen men bezig zijnde eenige muren op te ruimen, ook een muur tegen het kruithuis wilde doen springen, doch heel toevallig daar nog bijtijds van afzag. Later eerst werd het kruithuis ontdekt en toen aan welk een gevaar onze troepen ontkomen waren. Twee dagen is men bezig geweest om de bergplaats te ledigen en het kruit te vernietigen. Maar nu komt de genie en zal vernietigen wat het genie heeft gewrocht!

Op een van de talrijke pleinen van de poeri werd een paar dagen later (27 Sept.) de vorst van Tabanan, die zich in den vroegen morgen onvoorwaardelijk had overgegeven, met eenig gevolg gevangen gezet. Ik zie hem nog aankomen in zijn draagstoel en een eind buiten den peri afstappen om verder te voet te gaan, dat kleine magere mannetje met zijn ver voornitstekend vogelengezicht; te kleiner nog lijkend naast de rijzige gestalte van den heer Schwartz, die met groote, langzame passen naast hem ging.

Niet lang beviel het mij op 't tooneel van den strijd en ik besloot alleen een tocht te gaan maken door de vijandelijke (?) landschappen Badoeng en Tabanan, dwars over het heele eiland, van Zuid naar Noord. En zoo verliet ik op een mooien morgen te voet Den Pasar en richtte mijn schreden naar Kapal. Vóór mij uit gingen dragers met een grooten koffer, een kistje met proviand en een veldbed. Als bedienden, »jongens« had ik twee Baliërs die Maleisch verstonden aangenomen. Ze kwamen uit Koetei (een kustplaatsje ten zuiden van den Pasar, tegenover het eiland Serangan), dat voor den lansaanval op het bivak, op den tweeden dag, vele mannen had geleverd van wie er velen waren gesneuveld en gewond.

Het was een mooie weg, door welvarende dessa's onder prachtig geboomte, over groote open sawahterreinen met weidsche vergezichten. In Kapal gekomen richtte ik mij dadelijk in voor den nacht. Onder een aan alle zijden open tentje of balie sloeg ik mijn bed op en spande om de stijlen waar het dak op rustte de katoenen lappen, die ook in Den Pasar de muren van mijn woning hadden gevormd. En zoo had ik in enkele oogenblikken ook hier een eigen tehuis. Spoedig kwam het dorpshoofd zich melden en bracht mij vruchten, eieren en een kip ten geschenke.

Vlak in de buurt is in een rotsig dal vol steengroeven een zeer interessante badplaats met drie heldere, steeds vloeiende stralen bronwater. Natuurlijk is bij zoo'n goedgeefsche bron een tempeltje door steenen tempelwachters bewaakt. Het merkwaardige van dit tempeltje is echter een reusachtige, in de rots uitgehakte olifant 5½ meter lang, het grootste beeld dat ik tot nog toe op Bali zag en het eenige dat met de levende rots waar het is uitgehouwen één geheel vormt. Dat die olifant spoedig op het papier stond spreekt wel van zelf.

Het dorpshoofd geleidde mij dien avond naar de ruïne van een tempel, die toen het rijk van Mengwi nog bestond, aan den vorst had behoord. Het is voorzeker een zeer fraaie tempel geweest, nu is hij echter vervallen en verwaarloosd. In het midden van het tweede plein staat een enorm hooge tjandi van gebakken steen, waarvan de top, tijdens een aardbeving, naar beneden is geduikeld.

Den volgenden morgen vroeg ging het verder noordwaarts. Weer liep de weg door groote dessa's onder prachtig geboomte en met vele, dikwijls zeer fraaie tempels. Hier in het Mengwische zag ik gespleten poorten (de bekende Tjandi-bentar), waarvan verkeerdelijk ook de anders geheel vlak gehouden binnenzijden met ornament waren behakt.

Vele tempels zijn hier van een gracht omgeven; een steenen brug leidt dan tot den ingang. Even voor de uitgestrekte dessa Blajoe passeerde ik in een diep dal de grens tusschen Badoeng en Tabanan. In Blajoe een prachtige tempel met zeer streng ornament, die juist gereed was gekomen. Op het plein er vóór was de bevolking bezig een groote loods te bouwen voor het inwijdingsfeest.

In den middag bereikte ik Marga en bouwde er weer mijn huisje, vlak bij de markt, in de schaduw van een geweldigen waringin. Hier bleef ik een dag, maakte in den omtrek eenige landschapstudies en woonde 's avonds een hanengevecht bij.

Toen het den volgenden morgen verder zou gaan, hurkten mijn twee jongens voor mij neer en vroegen verlof weer naar huis te gaan. Hier in dit vreemde land (slechts een paar uur over de grens van Badoeng) voelden zij zich niets op hun gemak. Ik bracht hun onder het oog, dat zij, toen ik hen in Den Pasar aannam, vol zelfvertrouwen beweerd hadden »brani« genoeg te zijn om tot Boelèlèng te reizen. Doch het hielp niet, ze durfden niet verder.

Nu, dan maar zonder bedienden en zelf mijn potje gekookt!

Dien dag legde ik een grooten afstand af en wandelde door vele dessa's. Op verschillende plaatsen was de weg omzoomd met palmen die hun lange bladeren sierlijk over den weg elkaar toebogen, gewelven vormend als van een Gothische kathedraal.

In Djlantik even uitgerust voorbij de volgende dessa ging het door een enorm zwaar ravijn, zeker een 100 meter diep. Gelukkig had het de laatste dagen niet geregend, want dan zouden de steile kleihellingen zoo goed als onbeklimbaar zijn geweest. 's Nachts bleef ik in een kleine dessa, Batoeriti genaamd.

Van rustig slapen was echter geen sprake, evenmin als de vorige nachten.

Was ik ergens bezig mijn hutje op te slaan, dan stroomde de mannelijke bevolking toe en de kinderen (de vrouwen kwamen meest wat later een kijkje nemen) en ze zetten zich in een grooten kring om me heen en bekeken en bespraken alles. Langzamerhand kwamen ze dichterbij en betastten de dingen en gluurden over den wand van katoen of er onder door.

Het veldbed met klamboe dat uit zoo'n klein pakje zich ontpopte, genoot vooral hun belangstelling en als ze wisten dat ik naar bed zou gaan, dan kwamen ze in grooten getale opzetten en streken telkens weer een lucifer af, die dan fantastisch een reeks spiedende hoofden verlichtte. Voor dat alle dorpelingen mij onder de klamboe hadden zien liggen, waren er heel wat lucifers uitgebrand. Waren ze ten laatste afgetrokken, dan kwamen de talrijke kamponghonden en blaften en huilden zonder ophouden tegen dat vreemde witte ding, dat mijn woning was. Nu en dan kwam er een binnen en liep over borden of tegen een flesch aan en sloeg dan, verschrikt door het gerinkel, met groot geraas op de vlucht.

Ook de varkens maakten hunne opwachting. Eens werd ik wakker doordat zoo'n monster zich zijn rug stond te schuren tegen den rand van mijn bed, dat door die bewerking haast onderstboven ging.

En bij dat alles voortdurend nog hanengekraai. Van Batoeriti ging het steeds hooger en hooger, door koffietuinen en dan door het oerwoud met zijn boomvarens en dicht bemoste casuarinen. De weg zou voeren langs het meer Bratan, een groot bergmeer op 3000 voet hoogte. Telkens bij eene kromming van den weg hoopte ik het te zien, maar het woud scheen eindeloos. Eindelijk, daar was het meer!

Het is een vreemde gewaarwording daar zoo plotseling, op die hoogte, in dat dichte oerwoud, waar de smalle weg zich kronkelt tegen de steile hellingen, tusschen knoestige woudreuzen met boeltige takken, in dat woud, waar niets recht is, waar alles als worstelend om lucht en licht, zich wringt en draait om den voorrang, daar zoo plotseling die reusachtig groote, spiegelgladde watervlakte zich te zien uitspreiden in majestueuse kalmte.

— — — — — — — — — — — — — — —

Toen kwam weer het sombere woud en vier uur later was ik te Gitgit.»

Oost-Indische Berichten.

Een Baliër over Bali. „Wajang Darmo" schrijft in de Preangerbode over het door A geopperde plan om een gedenkteeken op te richten ter eere van den radja van Badoeng en zijn lotgenooten.

In hoeverre, zegt hij, die gevallen Badoengsche mannen, vrouwen en kinderen helden zijn, niet minder, integendeel meer zelfs dan Leonidas en zijn dapperen, wil ik liever in het midden laten. Doch dit is zeker waar, dat de vorst van Badoeng gevallen is voor zijn vaste overtuiging dat hij onschuldig was, zijn onwrikbare volharding, terwijl de poenggawa's en andere trawanten, vrouwen en kinderen zich opgeofferd hebben uit trouw en gehechtheid aan hun vorstenhuis. Zeker is het te bejammeren, dat honderden onschuldigen zoowel mannen als vrouwen, kinderen als grijsaards het met den dood moesten bekoopen die verknochtheid aan dien enkelen dommen man wiens hardnekkigheid en onwetendheid voortvloeienden uit onkunde en wiens verstand beneveld was, dat hij zich zelf en honderden der zijnen voor die onwrikbare volharding, een andere zaak waardig, opofferde. En . . John Chinaman lacht in zijn vuistje!

Het stuk pleit evenwel voor het menschlievend hart van den schrijver, die ook iets voelt voor de domme inboorlingen, hoever zij in alles ook ten achteren mogen zijn bij de ontwikkelde Hollanders. Den schrijver zij daarom in stilte de oprechte dank der Baliërs toegeroepen!

Dank voor die goede gezindheid voor de Badoengers, die voor een fiere overtuiging, voor eer en trouw aan hun vorst, den heldendood" zijn gestorven. Moge het gebeurde slechts een klein bewijs wezen, dat niet alle inlanders „jabroeders" zijn!

Maar och arme! wat hebben wij Balineezen aan een monument, hoe grootsch en indrukwekkend het in het oog van den Westerling ook moge zijn. Wij zijn geen enthousiasten! Wij berusten in alles, wat het noodlot ons ook moge aanbrengen! Het is de wil van Batara Goeroe geweest, dat alles zoo is afgeloopen! Het had anders kunnen zijn! Alles is nu uit! „Wij minder bekrompen dan enkelingen eeuwen geleden op Java moeten zulk fier bewustzijn van een klein volk opheffen". Ja, juist! Gij zegt het.

Dat is je ware! Opheffen zij de leus! Wij arme Balineezen zijn helaas! nog zeer ver ten achter! Waarin? Ja, in alles! Wat is een Balinees in vergelijking met den Javaan of den Soendanees? Nog minder zelfs dan een domme goenoenger! Is de schrijver wel ooit op Bali geweest? Kent hij den Balinees. Ik denk van niet. Anders zou hij niet geschreven hebben van een bescheiden steen waarop in vier Europeesche talen de reden van het motief vermeld staat, „waarom de voorbijganger hier even moet rusten onder de tjemara's, die met de branding hen iets van het Nirwana influisteren". Voorwaar geen kleinigheid. In

vier Europeesche talen". Welken wandelaar bedoelt de geachte schrijver? In een uithoek van Indië, ver uit de buurt der bewoonde wereld! Den Balinees? wellicht? Een Baliër, die vier Europeesche talen spreekt, behoort zeker nog tot de pia vota! Ik mag innig blij zijn, wanneer er op het geheele eiland Bali een twintigtal mijner landgenooten zijn, die Latijnsch karakter behoorlijk kennen. Ik ben er zeker van, dat er geen twee Baliërs zijn, die de Hollandsche taal spreken en schrijven, laat staan „vier" Europeesche talen.

Geef hun daarom een paar gewone inlandsche lagere scholen, waar de balineesche jeugd een weinig kundigheden kan opdoen; opdat zij wete dat er nog andere landen op de wereld bestaan, mooier dan Bali, en dat nog andere menschen, veel meer ontwikkeld dan zij, op dezen aardbol wonen. Dat de oogen der Balineezen geopend worden, opdat zij zien kunnen, dat er nog heel veel moois op de wereld te bezichtigen is; opdat zij ook weten kunnen dat men behalve op Bali ook nog op andere plaatsen op deze aarde leven kan. Dat zal naar mijn bescheiden meening een blijvend monument voor de Baliërs zijn waartegen zij opzien zullen met eerbied en met gevoel van waardeering voor den schenker! Is zoo'n school niet grootscher en indrukwekkender dan een Hindoemonument? Moge deze mijn vurige bede vervuld worden, dat ze niet langer tot de vrome bedewenschen behoore, voor het welzijn van land en volk en in het belang van de Nederlandsch-Indische Regeering zelf!

Een eeresaluut uit de verte aan de gevallen Badoengers voor hun fiere overtuiging en voor hun trouw aan den vorst en zijn huis! Zij verkozen den dood boven een ballingschap. Verwonderen wij ons daarover niet. Zie den Bedawi (bedoein) in dien kalen, dorren woestijn van het rotsachtige Arabië, in die verzengende hitte! Trekt hij niet met vrouw en kinderen en zijn kudde schapen en kameelen van plaats tot plaats, waar de grond hem wat gras en distels aanbiedt voor zijn beesten? Verkiest hij zulk een zwervend leven niet boven dat in een rumoerige stad, waar alles van den vroegen morgen tot den laten avond steeds in beweging is voor den strijd om het bestaan? Bemint hij zijn spelonk in een kale rots, waar hij het vermoeide lichaam rustig kan nederleggen, ver verwijderd van het vertier eener bewoonde wereld, niet boven een woning in een groote stad met al haar moderne amusementen?

Zie den Badoej in zijn hut op het Kendang gebergte! Houdt hij zich niet afgescheiden van de overige Soendaneezen, zijne stamverwanten? Verkiest hij het leven in die woeste natuur, waar hij zijn Batara Toenggal ongestoord kan aanbidden, niet boven dat in een land, waar het stoomros den geheelen dag snuift en snuift over ijzeren banen?

Wend uw oog naar den Bromo, en zie daar dien Tenggerees op de helling van het Tenggergebergte! Zie hem daar in zijn dorp: circa 6000 voet boven den zeespiegel! Zie hem in zijn ellendigen hut met rieten dak, en de voegen der planken omwanding met alang-alang aan den buitenkant dichtgestopt, ter beschutting tegen de gure, vinnig koude bergluchtl Leeft hij daar niet gelukkig te midden zijner velden, waar slechts de aardappel en de mais groeien kunnen? Aanbidt hij daar in die wolken zijn Dewa Soeja niet even vurig, als de Islam zijn Allah en de Christen zijn God? Verkiest hij het leven in die door merg en been dringende koude niet?

De Dajak van Apo Kajan is niet minder gelukkig te midden zijner ladangs en omringd door koppensnellers, die dag en nacht op zijn Dajaksch hoofd loeren.

En wat zegt ge wel van den Papoea of den Alfoer, den Timorees en weet ik al niet wat, die aan het leven in zijn eigen land de voorkeur geeft boven dat op andere hem onbekende plaatsen? Doch genoeg!

Verwonderen wij ons dan ook niet, dat de Balinees, die op den natuurmensch nog gelijkt, zoo gehecht is aan zijn desa, waar hij het levenslicht heeft aanschouwd, waar eenmaal zijn lichaam aan moeder aarde toevertrouwd zal worden of waar het vernielend vuur zijn lijk zal verteren en waar hij zijns gelijken in zake Godsdienst, zeden en gewoonten, en.... ontwikkeling, vindt, met wie hij dagelijks kan omgaan, dewijl hij met bekrompen verstand nog niet verder kan zien dan zijn neus lang is, in den letterlijken zin van het woord!

Daar in zijn poeri, waar hij zich den geheelen dag hartstochtelijk kan amuseeren met hanenkloppartijen of met een verderfelijk dobbelspel, waar geen politie hem in zijn vermaak komt storen, waar hij wellustig en ongestoord de opiumpijp kan hanteeren, waar geen onbescheiden oog hem kan komen begluren, daar verkiest hij zijn ellendig bestaan, boven in ballingschap. Helaas, de lage trap van ontwikkeling, waarop hij nog staat, helpt een handje mee, om hem in het verderf te storten. In stilte fluistert ze hem in het oor, dat hij den dood liever in zijn eigen land moet zoeken. Daar te sterven in den vreemde, waar geen sterveling iets van zijn taal verstaat, van zijn zeden en gewoonten en niet minder van zijn godsdienst begrijpt, o, wat een ellendeling is hij dan, dat hij den dood niet verkiest boven zoo'n ballingschap? Is daar op die vreemde plaats, zoo ver verwijderd van zijn negorij, ook een pedanda, een priester-Brahmaan, die voor hem, na zijn dood gewijd water komt plengen op zijn lijk, om hem al dichter en dichter bij de Wereldziel, Brahma, te brengen? Vindt zijn ziel daar in den vreemde ook rust als in zijn eigen land? Wordt zijn lijk daar in die verre landen ook ge„abene" (verbrand)? Zie, dat alles kan hij zich moeielijk voorstellen vanwege zijn bekrompen verstand! Dan maar liever den dood gezocht! De pedanda's komen! Met hun gluiperige oogen en gefronste wenkbrauwen zien ze de verzamelde menigte doordringend aan, gelijk een tijger, die zijn prooi wil bespringen!

Een voor een nemen ze de bukkende menschen op en lezen in het binnenste hunner ziel. Zij voorspellen allen den dood! De kanonnen zullen bulderen, de „snapangs setan" knetteren! Het gekletter der wapenen zal alles in de poeri doen verstommen! Groote vlammen, hemelhoog, zullen weldra de huizen der Baliërs verteren! De mannen liggen zieltogend ter aarde, geveld door de bajonetten der soldaten!

De vrouwen jammeren, de maagden worden ontvoerd door de krijgslieden, de kinderen schreeuwen om hun moeders, maar zullen te pletter geslagen worden door de onbarmhartige Blanda's! Hun barang zal gerampast worden! Dan maar beter te sterven! Zoo iets te beleven, neen, nooit! Dat gaat mijn verstand te boven! Welnu, allen ten doode gewijd! Mannen en vrouwen! kinderen en grijsaards! Bereidt U voor op een beter leven na dit leven! De priesters zegenen! Ze prevelen de gebeden en plengen het wijwater over de menigte, den goden geofferd! Batara Goeroe! Ontferm U onzer!

De onsterfelijke ziel is losgerukt („poepoet") van het broze lichaam! Badoengers! vereenigt u tot één geheel, tot één poepoetan. Samen te leven en samen te sterven zij de leus! De Kompeni aangevallen? Uit die gelederen grijnst de dood u aan! Niet geaarzeld, hem te gemoet! Uw vorst trekt henen naar het schimmenrijk! Getrouwen! Volgt hem daarheen! Ook dáár immers moet hij door zijn vrouwen en trawanten worden bediend. Zijn rijdieren, zijn draagstoel met groot gevolg, allen moeten mee naar het rijk der schimmen waar een beter leven u wacht! Het aardsche slijk weggesmeten of verbrand, de huizen en padischuren, het resultaat van jaren langen noesten vlijt, aan de vlammen prijs gegeven? Weifelt niet, werpt u in de armen van Kali Doerga! Onbeschrijfelijk is de omhelzing! De Godin voert u naar hooge sfeeren; in die onbekende wereld wacht u een beter loon!.....

Zoo denkt de Balinees.

De Banka-Exploitatie. Naar aanleiding van de Regeeringsopdracht aan den heer R. J. Boers om in Europa verschillende mijnbouwondernemingen te bezoeken, in verband met het koelie-vraagstuk ten aanzien van Banka en de mogelijke verlaging van de productiekosten van het Banka-tin schrijft iemand, die zich teekent Een mijningenieur, in het Bat. Nbld. van 26 Nov. jl. een hoofdartikel, waarin hij o.a. zegt:

„Ik beken dat ik, dit lezende, vrij raar stond te kijken. Men kan zich toch dergelijke ongerijmdheden niet zoo vlug indenken wanneer men den particulieren mijnbouw meer van nabij kent. De mijnbouw op Banka is toch geen nieuw bedrijf en moet men daar nu nog, na zooveel jaren gewerkt te hebben, er toe komen, het koelie-vraagstuk te bestudeeren? Eerlijker schuldbekentenis kan men niet verlanden.

Maar ik geloof niet dat de keuze van het studieveld in Europa gelukkig is. Wel kan men in Europa daaromtrent een massa leeren, maar niet meer dan men toch reeds bij alle mijningenieurs bekend mag veronderstellen.

M. i. is er bij den particulieren mijnbouw in Indië op dit gebied meer te leeren dan in Europa. De toestanden hier en ginds loopen zoo zeer uiteen, dat men toch weinig vergelijkingen kan maken. Het werken met koelies onder contract of het werken met vrije arbeiders bijv. geeft reeds zoo'n groot onderscheid, dat men in vele gevallen toch geen parallel kan trekken; nog niet gesproken van de heele reeks van verschillen die de studiereis in Indië wenschelijker zouden maken.

Zeer vreemd lijkt het dan ook dat het geheele mijnwezen niemand onder de ingenieurs zou hebben die voldoende van europeesche mijntoestanden op de hoogte is, om het bruikbare daarvan hier over te nemen en op indische toestanden toepasselijk te maken, en tevens zooveel eigen initiatief en organiseerend talent heeft, om de Banka-zaak in het reine te brengen. Is dit werkelijk het geval, en het heeft er veel van, dan moet de oorzaak m. i. daarin gezocht worden, dat de gouvernements mijningenieur te veel aan zijn bureau verbonden is en niet geleerd heeft om met werkvolk om te gaan en in dergelijke zaken op te treden, de enkele uitzonderingen daargelaten. Een mijningenieur die aangewezen is om aan het hoofd eener grootere of kleinere onderneming te staan, moet toch in de eerste plaats met werkvolk weten om te gaan, hun werkzaamheden weten in te deelen en administratie en werk zoodanig te regelen, als dit voor de onderneming het meest geschikt is. Enfin, men wil verbeteren en wij zullen maar hopen dat de uitzending van den heer Boers een beetje onhandig

FEUILLETON.

In het Land van Belofte.

Naar het Duitsch van

FRIEDA VON BULOW.

XVIII.

Maleens koorts duurde vier dagen en nachten.

Toen zij op den vijfden dag na een rustigen slaap geheel koortsvrij ontwaakte, wilde zij opstaan en zich laten aankleeden.

Zij was echter van bed af niet verder dan tot de waschtafel geloopen, toen zij van zwakte in onmacht viel.

Zij moest teruggedragen worden naar bed.

Den ganschen morgen dronk zij kleine teugjes portwijn om zich te versterken, want in den namiddag moest het opstaan haar, hoe dan ook, gelukken.

Krome zou den volgenden dag met het krieken van den morgen met zijn troep op marsch gaan.

In een wit, ruim morgenkleed gehuld, lag zij eindelijk in de hal, op de chaise-longue. Van de inspanning, het zoover te brengen, trilden al haar leden, haar spieren deden hevig pijn, en uit louter zwakte welden haar de tranen uit de oogen.

Het liefste was zij terstond weer te bed gaan liggen; maar „hij" moest heden komen, om afscheid te nemen.

Sedert hij onlangs om Père Dieudonné gezonden, haar melk te drinken gegeven, en de bedienden uitgescholden had, was hij niet meer aan huis geweest.

Slechts door Bobosjo had hij tweemaal per dag naar haar toestand laten informeeren.

Daarentegen hadden Mr. Chester, de dames van de Engelsche Missie en de Fransche nonnen haar trouw bezocht.

Door haar was zij te weten gekomen, hoe opgewonden en rumoerig het in de stad was.

Krome had den Stadhouder voor den aanval der muitende Arabieren verantwoordelijk gesteld, en had hem „ongelooflijke" eischen gesteld voor schadevergoeding en boete.

Hij had in allerijl een strafexpeditie uitgerust en daarbij van den stadhouder ondersteuning verlangd.

Mr. Chester, die de correctheid zelve was, placht anders niet over politiek — als een uitsluitend mannelijke aangelegenheid — te spreken, allerminst wel aan een ziekbed.

Dat zij het ditmaal tegenover Maleen gedaan had, en wel op levendigen, eenigszins scherpen toon, bewees welk een opwinding er heerschte.

Men zag wel, dat de jonge doctor Krome, die de Duitsche kolonisatie leidde, voor niets terugdeinsde.

Men vroeg zich ongerust af: Wat zullen wij nu weer beleven?

Men verwachtte, de stad in handen der Duitschers te zien overgaan.

„Inderdaad barones," had Mr. Chester gezegd, „de heer Krome is een heel gevaarlijk mensch, en ik kan niet begrijpen, dat er nog zijn, die hem bewonderen."

„Maar wij bewonderen hem allen."

„Well Y am sorry for you all," was het op eenigszins spijtigen toon gegeven antwoord.

Maleen was veel te mat, om zich daarover op te winden.

De straten boden een woelig schouwspel aan. Ongeregelde troepen Arabieren, Bedouinen, galoppeerden met ingelegde lansen over het hobbelige plaveisel, dan hoorde men weer oefeningsschoten, of de Janitzarenmuziek speelde het volkslied.

„Tsjekanajo," zeide Maleen, „breng mij toch eens dat ivoren handspiegeltje, dat op de waschtafel ligt."

De zwarte haalde het à la Watteau beschilderde spiegeltje.

Maleen keek er in en liet met een heftige siddering de hand zinken.

Neen, hoe was dat mogelijk?! Zij had zeker verkeerd gekeken!

Nogmaals hief zij den spiegel op. Het beeld bleef hetzelfde.

Kon men werkelijk in vier dagen zoo veranderen?

Haar gelaatspieren hingen slap neer, haar oogen lagen diep, met zwarte kringen er onder, haar lippen waren bloedeloos, haar kleur als van een lijk.

Men moest schrikken, als men haar zoo zag!

Zij liet zich door Tsjekanajo een glanzend zijden, bonte Indische shawl brengen en sloeg die om de schouders. Het hielp niet veel, maar het verzachtte toch een weinig dat lijkachtige van wit in wit. En vroeger had wit haar toch zoo goed gekleed.

„Ik ben eenvoudig leelijk geworden," dacht zij. „Daar is niets aan te veranderen! En dat hij mij nu zoo voor het laatst zien, en in gedachten houden moet!"

Doch haar volgende gedachte was:

„Daar er nu toch een eind aan komen moet, hindert het ook niet. Het is wel goed zoo."

Zij wachtte lang, naar het haar voorkwam.

Eindelijk hoorde zij zijn snellen, harden tred op de trappen.

Maar hij was niet alleen. De heer von Rosen was bij hem.

Rosen was haar sympathiek, maar op dit oogenblik gaf zijn verschijning haar de smart van een bittere ontgoocheling.

Zij wilde hem, die zij zoo warm liefhad, wel opgeven immers, maar na een laatste, ongestoord samenzijn, een innig, teeder afscheid. Dat had zij gehoopt, daarop had zij gerekend.

is voorgesteld. Het zou dan ook werkelijk te dwaas zijn!"

Na nog eenige technische opmerkingen o. m. over het gebruik van machinerieën gemaakt te hebben, komt Mijningenieur tot de volgende conclusie:

„Daarom beginne men ook nu weer niet met eerst alle mogelijke commissies of personen uit te zenden naar verschillende deelen der wereld. Dat houdt de verbetering der toestanden weer geruimen tijd tegen. In urgente gevallen — en op Banka is verbetering urgent — is het beter direct zelf de handen aan het werk te slaan en de zaken zoo in te richten als het behoort. Heusch, men behoeft daarvoor niet naar Europa. Ieder gouvernements-mijningenieur is, of moet ten minste, voldoende van die toestanden op de hoogte zijn."

De Javasche Bank en de Effectenmarkt. In het Soer. Hbld. lezen wij:

Een artikel in het Ned. Ind. Effectenblad van 23 dezer zal niet nalaten de aandacht te trekken. Het moge door geen onderteekening zijn herkomst verraden, in de aanwijzing van het vaderschap tast niemand mis, die het bedrijf der wisselaars aan Batavia's Groote Rivier heeft gadegeslagen.

Zijn geboorte dankt het stuk aan de jongste renteverhooging over de geheele linie, jl. Donderdag door de Javasche Bank bekend gemaakt. De schrijver poogt de vraag te beantwoorden, van welk proces deze verhooging het effect is, en hij geeft als zijn meening dat de zuivere beleening van effecten heeft plaats gemaakt voor de beursleening, de beleening op prolongatie. In de onderscheiding is de schrijver o.i. niet erg gelukkig: het op prolongatie uitzetten van geld is, dit tijdelijk vruchtbaar — rentegevend voor den uitleener — maken, „met terzijdestelling van schier alle hoogere beginselen, die bij het in beleening geven door een circulatiebank hoofdzaak zijn en blijven moeten." Hiertegen zal men zeker kunnen aanvoeren dat slechts door die beleeningen, die het handelsverkeer rechtstreeks ten goede komen, een hooger beginsel wordt gediend, terwijl het verstrekken van gelden op effecten als onderpanden, waarbij het doel voorzit van het goedkoope geld der Javasche Bank te profiteeren, allerminst bevorderlijk is aan de algemeene welvaart. Echter legt de schrijver den vinger op de wond, waar hij doet uitkomen dat de Javasche Bank in ongelegenheid is geraakt, doordat het gouvernement van Nederlandsch Indië met zijn zware cijnsheffing de bank dwingt tot het doen van zaken waarmede een circulatiebank zich eigenlijk niet moest afgeven. Of, zooals het in het Ned. Ind. Effectenblad gezegd wordt: „De bank moet, uitgezogen als ze wordt met circa anderhalve ton per jaar door den staat, om voor hare deelhebbers geen al te slechte zaken te maken, transigeeren met de gulden regelen, die een circulatiebank nooit uit het oog mag verliezen, wil zij van het fiduciaire geld geen fictie maken."

Praktisch is het voorstel van den schrijver om te Batavia een prolongatiebeurs te scheppen ter ontspanning van de uitzettingen der bank, die op het hoofd effecten „min of meer" te hoog zijn. Een emissie van 60 millioen bankbiljetten, zegt hij, gedoogt geen *f* 22 millioen beleening op effecten als normaal. Voor de stichting van zoo'n prolongatie-instelling doet de schrijver een beroep op mr. Vissering en . . . op de Bataviasche makelaars.

Aan 't slot vinden wij nog deze uitspraak: „Een Bataviasche prolongatiemarkt kan de Bataviasche effectenmarkt voor inzinking behoeden." Wij erkennen den man die deze uitspraak heeft geformuleerd, op 't stuk van kennis van het bankbedrijf en wat hiermee samenhangt gaarne als onze meerdere, maar kunnen niet inzien dat zoo'n prolongatiemarkt een soort van ramp kan voorhoeden. De inzinkingsbeweging van de Bataviasche effectenmarkt zooals die er tegenwoordig uitziet, zal de algemeene welvaart zeker niet volgen. Wij voor ons zouden die inzinking nog zoo kwaad niet vinden: er gaat op de genoemde markt weinig reëels om; de rest is inreëel, en bij een verdwijning hiervan zijn de eenigen die scha lijden de makelaars. Deze heeren mogen nuttig zijn — bookmakers zijn het in hun soort ook — groot kan het nut van tusschenpersonen niet zijn. Ronduit gezegd zouden wij het toejuichen als de Bataviasche dobbel-, wij bedoelen effectenmarkt, eens flink inzonk en de zoo gevormde kuil al de trucs en knoeierijen verzwolg, die men thans te baat neemt om „zaken" te doen.

In het Bat. Nbl. van 26 Nov. j.l. schrijft A. onder den titel: **Inlandsche officieren en gemengde compagniën:**

„Men is nu eindelijk zoover, dat de inlandsche officieren zich binnenkort in onze gelederen zullen bevinden en de eerste liefhebbers zich bij de Militaire School te Meester Cornelis kunnen aanmelden. Reeds voordien werd heel wat gesproken en van gedachten gewisseld over de positie, die zij tegenover de europeesche collega's moeten innemen; maar men heeft hetzelfde gedaan bij de instelling van de onderluitenants en men is er niet in geslaagd, een afdoende regeling te treffen en zoo zal het hiermede ook gaan. Toch zal er, dunkt ons, maar één oplossing bestaan, n.l. die waarbij de inlandsche officier, die in het actieve leger dienende en mits zijn opleiding met de aan de H. C. opgeleide officieren eenigszins gelijk staat, met zijn hollandschen collega over één kam wordt geschoren. Aan dezen eisch moet echter streng worden vastgehouden. Het moge dan volgens velen, die gaarne zouden willen terugkeeren tot den tijd van den Java-oorlog, toen een groot aantal officieren, ijzervreters en vechtersbazen, niet lezen of schrijven konden, niet noodig zijn den aanstaanden luitenant vakken ter algemeene ontwikkeling te onderwijzen, hier moet daaraan wel worden gedaan; de inlander moet van 't oogenblik van indiensttreding als Europeaan worden afgericht en kennis maken met die leervakken, die hun ook, buiten hun betrekking, recht op een oordeel in een discours geven.

Eerst dan kan van een gelijkstelling in den waren zin des woords sprake zijn, een gelijkstelling die èn voor de goede verstandhouding in het officierskorps der infanterie, èn met het oog op de troepen zal moeten bestaan.

Een geheel afzonderlijke promotie zal in dien zin noodig blijken, dat de bevordering geschiedt op hetzelfde moment dat de europeesche kameraden van dezelfde of ongeveer gelijktijdige aanstelling bevordering maken.

Aannemende, dat aan bovengenoemden eisch in de toekomst zal worden voldaan, de inlandsche officier alleen wat landaard en godsdienst betreft verschilpunten met de overige luitenants zal opleveren, rijst de vraag: moeten zij bij amboneesche en inlandsche compagniën worden geplaatst (natuurlijk niet bij europeesche), of is thans het moment gekomen om tot de oprichting van de gemengde compagnie over te gaan?

Ons dunkt ja, althans om tot uitgebreide proeven in die richting over te gaan.

. . . .

Te Bali waren de beide uit Buitenzorg gezonden observatiecompagniën gemengd en bestonden deze grootendeels uit inlanders. Met een dezer compagniën werd de geweldige tweedaagsche marsch van Boeleleng naar Tabanan gemaakt, op de kaart van weinig beteekenis, maar in werkelijkheid door het overtrekken der waterscheiding in 't Noorden van Tabanan, in 't kort door den toestand van wegen en terreinen, buitengewoon zwaar. Het was met een uit inlanders en Europeanen bestaand detachementje, dat de commandant der compagnie, lang vóór de hoofdmacht, de grenzen van het vijandelijk gebied durfde overschrijden. En slaat men dien officier na over zijn ondervinding met deze troep, bestaande grootendeels nog wel uit jonge, onervaren soldaten, dan zal zijn oordeel zeer gunstig luiden.

De inlander is bovendien den Europeaan te velde tot voorbeeld, wat betreft zijn inschikkelijkheid en zijn handigheid om zich spoedig ergens thuis te voelen. De Europeaan „kankert", als regel, tegen alles; voeding, bepakking, wegen, weder, enz.; de inlander doet zulks niet of althans niet hoorbaar. Eenmaal in een bivak aangekomen, waar een onderdak moet worden opgericht, zijn het de inlanders die in minder dan geen tijd het noodige bij elkaar hebben; de Europeaan laat het liever een ander voor hem doen. Wel opmerkelijk was het, dat toen te Den Pasar tot een spoedige bouw van barakken moest worden overgegaan, de compagniën ter bespoediging der werkzaamheden tijdelijk gemengd werden gemaakt.

En ook dergelijke eigenschappen werken mede tot bepaling van de waarde als soldaat vooral in den strijd tegen den I. V., waarin veel geloopen, gebouwd en verhuisd wordt, en dus veel reden tot gemopper bestaat.

Zoodoende moeten beide landaarden elkaar aanvullen, elkanders goede eigenschappen waardeeren en overnemen, de slechte leeren veroordeelen.

Nog eens, de aanvoering is hier alles en waar deze in de toekomst goed kan zijn, is nu het moment aangebroken de gemengde compagnie in het leven te roepen, althans daarmede de meest uitgebreide proeven te doen nemen, door mannen, die volkomen terzake kundig zijn."

Inlandsch onderwijs. Hoe dringende behoefte in Indië aan meer onderwijsgelegenheden voor de inlandsche bevolking bestaat, blijkt uit het bericht in de Preanger-Bode van 25 Nov. j.l.: „voor het op 22 en 23 dezer afgenomen toelatingsexamen voor onze Kweekschool voor 9 zegge negen open plaatsen waren opgekomen uit Bantam 11, uit Batavia 28, Tjiribon 18 en uit de Preanger 148 candidaten.

Van de 57 candidaten uit Bantam, Batavia en Tjirebon slaagden er 16, waarvan alleen konden worden toegelaten: uit Bantam twee, uit Batavia vijf en uit Tjirebon twee.

De 148 candidaten uit de Preanger werden maar heelemaal niet geëxamineerd, omdat er voor hen toch geen plaats open was."

Japansche Schepen naar Java. Onder de nieuw opgerichten japansche scheepvaartmaatschappijen is er een die een geregelden dienst zal onderhouden tusschen Java en Japan. Aanvankelijk zullen vier schepen uitgerust worden.

Nu voelde zij opeens, dat de scheiding niet iets was, dat gebeuren moest, doch iets, dat reeds achter haar lag.

„Zonder woord, zonder afscheidsgroet
Ik thans van u gaan scheiden moet,
Wie had dit treurig eind vermoed,
In onzen goeden tijd?"

De beide heeren waren reeds gekleed voor de expeditie, gelaarsd en gespoord.

Krome zag haar aan, verschrikt en bedroefd over haar veranderd uiterlijk.

„Het is verschrikkelijk, dat u zoo lijden moet," zeide hij, het noodlot verwenschende.

„Het is heel niet erg geweest," gaf zij ten antwoord „Alleen die onnatuurlijke zwakte nu, maakt me neerslachtig. Ik kan nauwelijks een lid verroeren, zonder gevoelige spierpijn."

„U zal veel geduld noodig hebben, barones," zeide Rosen. „Zoo snel als met de koorts de krachten afnemen, zoo langzaam komen zij terug."

„De wil kan ook hier veel dwingen," sprak Krome.

„Gelukkig treedt iedere volgende aanval minder heftig op," merkte Rosen aan. „Ten slotte heeft men telkens na een paar uur met een attaque afgerekend,"

„Of men raakt er heelemaal af," voegde Krome er bij.

Daarop begon hij over de gevaarlijke positie van alle aan de kusten en in het binnenland gestationneerde Duitschers.

„Ook Dietlas en uw broer zijn helaas lang niet veilig."

„Veilig zijn wij immers geen van allen," antwoordde zij rustig.

„Niet geheel, neen; maar in ieder geval biedt Oengoedja, met zijn Europeesche consulaten en schepen, toch nog de beste schuilplaats. Het komt er nu maar op aan, of men mij in Duitschland rugsteunt. De steen is aan het rollen gebracht. Wij zijn de wederrechtelijk aangevallenen, en hebben daarom alle recht op onze zijde. De zaak is nu, uit dit voordeel te halen, wat er uit te halen valt. Beschroomdheid is hier niet op haar plaats. Het oogenblik is gekomen, dat het mooie Oengoedja met zijn omgeving in onze handen moet overgaan."

„Inshallah!" zei Rosen, met de geliefkoosde uitdrukking van de Mohammedanen.

„Maar nu, beste Rosen, moeten wij gaan."

Krome stond op, en kuste Maleen's magere, witte hand.

Rosen trad snel naar de balustrade en keek naar de kleine apen en parelhoenders,

„Waar het heldre bronnat klatert."

Hij begreep welk een smartvol oogenblik deze moede, bleeke vrouw te doorworstelen had. Daar hij een teergevoelig mensch was, wenschte hij zichzelf ver weg. De chef had er heden op gestaan, dat hij met hem mee zou gaan — in elk geval uit ernstige overwegingen, waarvoor hij hem achting toedroeg. Maar het was niet aangenaam.

Intusschen zeide Krome met gedempte stem tegen Maleen:

„Het is zeer wel mogelijk, dat wij elkander op aarde niet weerzien. Maar hoe het ook ga, voor hetgeen u voor mij is geweest, zal ik u dank brengen, zoolang ik leef."

De tranen beletten haar het spreken.

Nog eens drukten hij de lippen op haar hand, nog eens zag hij haar diep en ernstig in de oogen, toen wendde hij zich snel af.

„Hola, Rosen, oude jongen! Voorwaarts!"

Zonder om te zien snelde hij de trappen af.

Rosen volgde hem, na een zwijgende, diepe buiging voor de baronesse.

Nog lang vloeiden Maleen's tranen.

. . . .

Tegen den avond van den volgenden dag kwam Mademoiselle d'Eltville, die verscheiden nachten bij Maleen doorwaakt had, en haar zoo zorgvuldig mogelijk verpleegd.

Zij waren heel vertrouwelijk met elkander geworden. Maleen lag reeds te bed. Zij was er zeer vroeg heen gegaan, want in bed voelde zij zich nog altijd het beste.

Zij zag de Française met groote, ernstige oogen aan en zeide:

„Nu zijn zij weg."

„Wie?"

„Krome en zijn officieren."

„Dat de heer Krome weg is, dat is goed. En wel in de eerste plaats voor u, kindlief."

„Voor mij!?" herhaalde Maleen.

Mademoiselle d'Eltville leunde in haar stoel achterover, zuchtte en keek in gedachten verdiept voor zich uit.

Maleen sloeg haar schuw gade. Zij durfde niet vragen naar haar gedachten.

Eindelijk sloeg Mademoiselle Josephine de oogen op en zeide:

„Men heeft in den laatsten tijd over de intimiteit van uw omgang met Krome gesproken."

„O!" zeide Maleen zacht. „Wat zegt men dan?"

„Waartoe die babbelpraatjes te herhalen? Maar gebabbeld wordt er. En dat doet mij van harte leed. Daarom ben ik blij, dat u de gelegenheid thans ontnomen is, aan die praatjes nieuw voedsel te geven."

Maleen vouwde de waswitte handen op haar witte dek en sprak met kinderlijken ernst en innigheid in haar blik:

„Ik heb hem zoo lief."

„Malheureuse enfant," mompelde de Française verschrikt.

(*Wordt vervolgd.*)

West-Indië.

Curaçao. Men begint op de bovenwindsche eilanden dezer kolonie danig te mopperen, maar een typisch staaltje is zeker wel dat van een kolonist met een zoo goeden nederlandschen naam als van Romondt, die tot den gouverneur der kolonie een open brief richt, ook in de Amigoe opgenomen, met een heel lijstje klachten in — de engelsche taal.

Het schrijven is uit Philipsburg in het nederlandsche gedeelte van St. Martin en kan onzes inziens slechts beschouwd worden als een ietwat uitvoerig protest tegen een aanslag in de inkomsten-belasting, waarbij dan tegelijkertijd verschillende onderwerpen er bij gehaald worden, om te doen zien, dat er nog heel wat voor St. Martin te doen valt.

Schrijver wil op rechtsgebied een ommegaanden rechter voor de drie Bovenwindsche eilanden, heeft blijkbaar een broertje dood aan de inkomstenbelasting en meent dat het moederland wat meer voor St. Martin zou kunnen doen, gelijk het „engelsche gouvernement zijne eigen koloniën bijspringt."

Wanneer we nu nog vernemen, dat de heer van R. niets meer of minder verlangt, dan een droogdok te te Pt. Blanch Bay, dan kunnen zijn eischen in zake bestuurshulp wel gematigd? worden geheeten. En wat die vergelijking met de engelsche bezittingen aangaat, hoe komt het dan, zoo het waar zoude wezen, dat het engelsch gouvernement zoo scheutig is, dat ook op de engelsch-westindische eilanden gelijke grieven bestaan en gelijke ontevredenheid heerscht?

De westindische eilanden hebben alle een tijdperk van voorspoed gekend, toen de suiker nog zoo duur was en de slavenarbeid betrekkelijk goedkoop, zooals tal van oude Hanse-steden, als b.v. het kleine Arnemuiden, van heden, daar zijn om te bewijzen, dat wat nu klein en vergeten is, eertijds groot en machtig kan zijn geweest.

Wanneer de Caraïbische Zee geen zee maar een aaneengesloten land ware zouden nog al die havens geen reden van bestaan hebben, die men nu, zonder achterland, op al die eilanden en eilandjes, onverschillig onder welke vlag ze staan, meent te kunnen in het leven roepen. Wij beseffen volkomen, dat het hard is voor hen, bij wie de oude voorspoed nog in het geheugen voortleeft, al dien luister verdwenen te zien, doch meenen dat het onbillijk is, er het moederland een verwijt van te maken, onbillijk ook om hiervan te eischen, dat het de gelden zijner belasting-betalers werpt in den bodemloozen put, van kunstmatige bevordering van bedrijven, die zoodra de steun ophoudt weder in het niet zouden verzinken.

Dit sluit niet in dat het gouvernement niet, waar maar eenigen kans op welslagen zich biedt, helpend het particulier initiatief zou bijspringen, maar juist ten aanzien van St. Martin, vanwaar de klacht over de moederlandsche schrielheid komt, dringt zich bij ons de vraag op, of de ondervinding het gouvernement niet huiverig doet maken om zijn hulp te verleenen. Wij meenen ons te herinneren, dat de Amigoe er op wees, hoe gelden, verstrekt voor bevordering van den landbouw op St. Martin, door betrokkenen werden gebezigd voor aanplantingen overal behalve in het nederlandsche gedeelte van dat eiland. Zulke praktijken lokken niet uit tot voortgaan met zulken steun.

„Bevorder den handel," roept de heer van R. het bestuur toe, „en blijf ons met uwe belastingen van het lijf, totdat wij er heelemaal bovenop zijn."

't Is wel heel makkelijk om anderen voor het werk te laten opkomen, en daartoe zelf geen hand uit te steken dan om de vruchten te plukken, gesteld dat de boom vruchten dragen kan, noch daartoe iets bij te dragen, maar waar de heer v. R. zich laat voorstaan op het „inalienable right of a Dutch Burger" om maatregelen te critiseeren, meenen wij er op te moeten wijzen dat er ook zoo iets bestaat als den plicht van een hollandsch burger om naar de mate zijner krachten bij te dragen in de algemeene kosten, en wanneer we nu weten dat heel St. Martin, het nederlandsch gedeelte wel te verstaan, in de eerste negen maanden van dit jaar nagenoeg overeenkomstig de raming aan belastingen, invoerrechten daaronder begrepen, een som van ruim 9000 gld. opbracht, dan kan o. i. niet gezegd worden dat den luitjes het vel over de ooren wordt gehaald.

De heer v. R. meende op te moeten komen tegen den te hoogen aanslag te zijnen opzichte en onregelmatigheden bij den aanslag van anderen, maar heeft o.i. aan de eigen zaak weinig kracht bijgezet, door zijn sneer aan het adres van den Raad van Beroep op Curaçao, die hem blijkbaar in het ongelijk stelde en nu wordt afgeschilderd als „These most potent, grave and reverend Signiors."

Een andere klacht, die wij in de curaçaosche bladen aantroffen, geldt de politie, welker reorganisatie de heer J. L. C. Monsanto in de Vrijmoedige bepleit, op grond van de onbruikbaarheid van het menschenmateriaal, de voldoende getalsterkte en de te geringe bezoldiging.

De Amigoe meent dat op de klachten ten opzichte van de politie wel wat valt af te dingen, en dat er hier en daar wel eigen schuld bij de klagers ligt, die hunne woningen met zoogenaamde afdakjes omringen en die verhuren aan de eerste, de beste, en nu heel nijdig zijn, dat ze in hunne nabijheid met nachtvlinders en diergelijke opgescheept zitten. Overigens voelt het blad veel voor betere bezoldiging der politie, waardoor men ook betere elementen zal aantrekken, maar toch stelt het de curaçaosche politie nog ten voorbeeld aan menige andere in omringende landen.

Eene goede politie behoort zeker vooral in eene havenplaats tot de meest noodige zaken. Men moge op Curaçao zelf uitmaken of de politie daar aan de vereischten voldoet. Voor ons is de geldelijke consequentie van het meest belang. Wie zal dat betalen?

De ontvangsten in de kolonie over de eerste negen maanden van dit jaar zijn thans voor alle eilanden bekend en wijzen op een totaal van om en bij de 4 tonnen gouds of ruim 400.000 gld. meer dan het drie vierde der raming, zoodat dit jaar wellicht weer 'n meevaller van 'n 50 mille te wachten staat. Wanneer we nu eenmaal in aanmerking nemen dat ongerekend o. a. de pensioenen voor het hoofdeiland op de begrooting van 1907 een bedrag van ruim 80.000 gld. voorkomt als nadeelig saldo bij de rekening van uitgaven en ontvangsten, is, dunkt ons, de vraag gewettigd of voor eene mogelijk wenschelijke, maar blijkens de opmerkingen van de Amigoe mogelijk niet noodzakelijke reorganisatie weer 'n slag aan de pomp moet worden gedaan, het hooge subsidie-cijfer moet worden behouden, dat wellicht werkelijk noodige en voor de ontwikkeling nuttige maatregelen in den weg staat.

Wij blijven nog steeds goede hoop koesteren voor het hoofdeiland der kolonie van den damaanleg als middel om door het vasthouden van het water den landbouw aldaar mogelijk te maken en zoo aan een groot deel der bevolking een zeker middel van bestaan te verschaffen. Uit eene mededeeling door den heer Fauel op eene vergadering der Curaçaosche Maatschappij gedaan blijkt nu dat van damaanleg op Maria Mayo reeds goede resultaten werden verkregen.

Op dat terrein zijn nu 22 kleine dammen. De eertijds kale vlakte is nu vruchtbare bouwgrond geworden, bemesting en grondbewerking werd hier ook toegepast, zoodat na nauwkeurige opmaking van alle onkosten, de eigenaar berekent bij het gelukken van dezen oogst 100 pct. winst te zullen maken. Verleden jaar, een zeer slecht regenjaar, had hij de onkosten nog kunnen dekken.

„Dit resultaat is zeker alleszins bemoedigend", merkte de Amigoe op „ofschoon hiermede nog niet bewezen is, dat de landbouwende bevolking van de opbrengst harer gronden zal kunnen leven, wat toch het geval zal moeten zijn, wanneer men in den landbouw een bestaansmiddel wil zien voor de bevolking."

Ons dunkt dat het bewijs vrij wel geleverd is. Zelfs in een slecht jaar als het vorige, heeft de eigenaar van Maria Mayo zijn arbeiders kunnen laten leven, om nu in een goed jaar de eigen winst dubbel en dwars op te strijken. Levert het voorbeeld van Maria Mayo niet het bewijs, niet onomstootelijk wegens andere factoren, die daarbij in aanmerking kunnen komen, maar toch vrij zeker, dat de kleine landbouwer bij damaanleg zelfs in een slecht regenjaar zijn arbeid loonend zal kunnen maken?

Meergenoemd blad weet uit goede bron te berichten, dat men het dal van Scherpenheuvel en Zuurzak, welke plantages zich in handen bevinden resp. van de roomsch-catholieke gemeente en van den heer C. Gorsira, geheel zal afwerken om proefondervindelijk de voor- en nadeelen van den damaanleg na te gaan.

Laat ons hopen, dat de uitkomst ook hier eene gunstige moge wezen.

Van Vreemde Koloniën.

Gevangeniswezen in Engelsch-Indië. Wanneer tegenwoordig in Nederlandsch Indië wat nieuws wordt ondernomen of wat moet worden hervormd, staat de Java-Bengalen-waterkaros klaar om de luitjes mee te nemen, die, in commissie gezonden, geacht worden nergens beter zich te kunnen onderrichten dan in het Engelsche land der Hindoes. Ook het gevangeniswezen in Engelsch-Indië heeft een voorwerp van studie meer voor onze hervormers uitgemaakt en het is daarom wellicht niet van belang ontbloot eens een lokaal blad daarover uit te hooren.

We weten allemaal hoe we, ieder op z'n beurt, gelachen of ons geërgerd hebben over de sprietjestrekkende orang-rantei . . . .

„Wat nog ontbreekt", schreef de Indian Daily News „is een beschrijving van de indische gevangenissen door een inlandsch gevangene. Het is een feit, dat een inlandsch boosdoener op het oogenblik, dat hij in de gevangenis gaat, in aanzien toeneemt en mogelijk ook in wijsheid en levenswijze er op vooruit gaat. Hij is beter gevoed en gehuisvest, en er wordt niet meer arbeid van hem gevorderd, dan toen hij zich nog buiten zijn steenen muren in de warme meedoogenlooze wereld ophield. Een van zijn voornaamste zorgen — hoe hij aan de kost komt — is weggenomen en de kleederen, die men hem geeft, al zijn ze nu niet zoo heel mooi, zijn elk geval netjes en heel wat schooner dan wat hij in zijn garderobe tehuis had. En wat den dwangarbeid betreft, kan men zich in de nabijheid van de Centrale gevangenis te Calcutta een denkbeeld vormen, hoe hard die straf is. Een van de taken voor deze luitjes is om water te scheppen uit den vijver bij de renbaan. Daar is gewoonlijk een troep van 'n twintig man mee belast en det oeschouwer ziet dan hoe streng de gevangenistucht is. Bij voorbeeld terwijl de blikken kannen zich langzaam vullen in den vijver beneden, ziet men den armen gestrafte, in bespiegelend stilzwijgen op een balustrade gezeten voor zich uitstarend, of wel in aangenamen kout met een weldoorvoeden bewaker.

De omgeving is vriendelijk; de lucht gezond en de zon juist warm genoeg om iemand een gevoel van welbehagen te schenken. Voor de gestraften, die niet houden van het zitten op een leuning of van een praatje met een bewaker zijn daar nog altijd de renpaarden op de naastgelegen renbaan om naar te kijken . . . ."

'n Gewone rantej-idylle naar Calcutta verplaatst.

De wegen van een groot man. Lord Kitchener is een groot man, wat statuur betreft namelijk. In andere opzichten moet hij daarvan nog blijken geven, en velen betwijfelen of hij wel de rechte man op de rechte plaats is, toen de volksgunst hem aan het hoofd bracht van het grootste engelsche koloniale leger. Verschillende maatregelen van hem uitgaande, moeten onder de inlandsche elementen van het engelsch-indische leger reeds ontstemming hebben teweeg gebracht, waaraan nog voedsel gegeven werd door zijn jongste optreden tegen twee bataljons Moplahs.

De Moplahs, die toch reeds goede diensten hebben bewezen, staan bij hem niet hoog aangeschreven, waarom hij de ontbinding hunner bataljons voorstelde. Men wilde daar evenwel niet van weten. „Daar is bald raad op", dacht de nieuw-bakken lord, die al in z'n ruzietje met lord Curzon getoond heeft, zijn wil door te kunnen drijven. Hij legde zich schijnbaar bij de beslissing neer, maar „zette de deuren wijd open voor de minder gewenschte elementen" om den dienst te verlaten, terwijl de werving stop gezet werd, met uitzondering volgens de Madras Mail van het traktement van den werfofficier, die gehandhaafd bleef. De Moplahs begrepen, dat zij niet werden geapprecieerd, en door de open deuren trokken juist de goede elementen weg, terwijl wat elders toch niet slagen kon, bleef.

De bataljons zijn nu tot op minder dan de halve sterkte teruggebracht en niets meer waard. Ook 'n manier om je zin te krijgen.

De indo-chineesche gasten in Frankrijk. Naar ons blijkt zijn de 25 indo-chineesche mandarijnen, die door gouverneur-generaal Beau naar Frankrijk waren gezonden, om daar het een en ander op te steken, wat voor land en volk in Indo-China zijn nut kon hebben, na een verblijf van eenige maanden reeds weder naar hun land teruggekeerd. Het gezelschap was in drie groepen verdeeld over de steden Lyon, Nancy en Parijs. Elke groep stond onder een leider, waartoe voor Parijs, de heer M. Haas, honorair consul-generaal, was aangewezen.

De indruk, door de gasten achtergelaten, was een zeer goede. Hun gedrag was steeds uitstekend en hunne houding eene correcte, die nergens aanleiding tot critiek gaf. De dagen, in Frankrijk doorgebracht, waren gewijd aan conferentiën, bezoeken aan de musea, de groote instellingen van nijverheid, banken, hospitalen en de voornaamste monumenten.

De inlanders legden bij deze bezoeken groote belangstelling en practischen zin aan den dag. Zij letten vooral op wat voor hun land nuttig kon zijn. De belangstelling, waarmede zij de uitleggingen der technici over de werking van verschillende machines en toestellen volgden, wees op een werkelijken zucht om hunne zending vruchtdragend te maken voor hunne landgenooten. Vooral alles wat op irrigatie betrekking had trok hen aan.

Van hunne bevindingen moet door hen verslag worden gedaan en de Dépêche Coloniale, die van de verslagen der te Parijs gedetacheerde mandarijnen inzage kreeg, teekende daaruit het een en ander op.

Typisch is daaruit te zien, hoe van verschillende zijden bij het zien van al dat merkwaardige, nooit geziene in het eigen land, naast den wensch naar verbeteringen hier, de erkentenis volgt, dat voor de noodzakelijke verbeteringen de stoot uit het eigen volk mee moet komen.

„Geen onzer inlandsche bestuurders," schreven drie mandarijnen van Annam, „heeft het zoover weten te brengen, zich ten plicht te stellen om van zijn tijd of zijn geld een offer te brengen ten behoeve van de verbetering van het lot der arme landbouwers."

Maar opmerkelijk is tevens het groote belang, dat aan de algemeene volksontwikkeling gehecht wordt: „Wij zouden," schreven de mandarijnen van Tongkin, „de oprichting wenschen van talrijke scholen, die de kennis van lezen, schrijven en rekenen binnen aller bereik zouden brengen. Dit onderwijs zou evenals in Frankrijk verplichtend en kosteloos moeten zijn."

Dezen stond bovendien de mogelijkheid voor oogen om de industrie, welke in Tongkin reeds in verschillende takken bestaat, te bevorderen en te verbeteren door de uitzending van jongelieden naar Frankrijk om daar hetzij aan de inrichtingen van technisch onderwijs, hetzij in de groote werkplaatsen enzoovoort, en meer in het bijzonder in leerlooierijen en aardewerkfabrieken zich te bekwamen voor een vak of ambacht.

Een engelsch oordeel over den Congo-staat. Het engelsche ministerie van buitenlandsche zaken houdt nog maar steeds vol aan de fictie van een toestand in

den Congo-staat, die anderen het recht zouden geven om in te grijpen. Men kan evenwel niet zeggen, dat deze houding het gevolg zou wezen van eenzijdige voorlichting.

Sir Edward Grey heeft toch het verslag ontvangen van een, door lord Mountmorres aan den Congo-staat gebracht bezoek, welk verslag op bijzonder verlangen van zijn departement aan het Foreign Office werd uitgebracht.

„In onzen tijd van gele pers en exploitatie van het publiek," schreef de Liverpool Journal of Commerce, naar aanleiding van dit verslag, „is het moeilijk de werkelijke waarheid te vinden ten aanzien van feiten en onderwerpen, waaromtrent meeningsverschil bestaat. Niemand zal het boek van lord Mountmorres kunnen lezen zonder tot de conclusie te komen, dat de Congo Case zooals die gewoonlijk aan de engelsche lezers wordt opgedischt, een schandelijke verdraaiing der waarheid is, en dat wat zij zich ook ten doel mogen stellen, die de beweging leiden, het moeilijk zou vallen van het huidige geschil de wedergade te vinden."

„Geen enkel bestuur in Afrika is geheel vrij van blaam in zijne betrekkingen tot de negers, maar ik ben vast overtuigd door wat ik weet en wat ik heb gezien, dat de Onafhankelijke Congo-staat niet meer aanleiding geeft tot blaam dan eenig ander land, wat de hervormingen betreft in zijne wijze van bestuur," schreef lord Mountmorres in een voorbericht tot zijn verslag, waarin hij verder niet nalaat vergelijkingen te trekken tusschen het optreden van den Congo-staat en dat van de koloniale besturen in omringende landen.

„Lord Mountmorres", schreef het genoemde Liverpoolsche blad, „heeft aangetoond dat de Congo-quaestie twee kanten heeft, en dat men om de ware oorzaak te vinden voor de razernij waarmede sommige individuën den belgischen arbeid bestrijden, die moet zoeken in godsdienstige bigotterie en handelsnaijver."

Het eerste philippijnsche parlement. Onlangs deed in verschillende bladen het bericht de ronde, dat den 27en Maart a.s. het eerste philippijnsche parlement zou bijeenkomen. Zoover is men evenwel in de Philippijnen nog niet.

Den 27en Maart a.s. zal, indien dan de algemeene toestand in den archipel nog bevredigend is — lokale opstootjes uitgezonderd — president Roosevelt daarmede in kennis worden gesteld, die dan tegen den 1en Juli a.s. de verkiezingen zal uitschrijven, terwijl het nieuw gekozen Huis dan tegen den 1en October d.a.v. zal worden bijeengeroepen.

De Commissie van de Philippijnen, die dan als een soort Hoogerhuis zal optreden, is onlangs gereed gekomen met de Verkiezingswet, welke echter tevoren nog aan eene openbare behandeling in de Marble Hall te Manilla, waartoe ieder belangstellende wordt toegelaten, zal worden onderworpen.

Volgens het ontwerp zal het nieuwe Huis zijn samengesteld uit 81 leden, gekozen in evenzooveel districten, ieder met een bevolking van om en bij de 90000 zielen. Manilla, dat eerst niet in het Huis zou worden vertegenwoordigd, blijkbaar om de inlandsche politici ter hoofdplaats uit de vergadering te weren, zou nu twee districten tellen, terwijl de eilanden Mindoro en Palawan ieder één district zullen uitmaken, omdat de meerderheid der bevolking de christelijken godsdienst belijdt. De Moro-provincie, met eene overwegend mohamedaansche bevolking, zal gelijk bekend in den gunst der autonomie niet deelen en onder rechtstreeksch amerikaansch gezag blijven gesteld.

Wat de zittingen betreft, stelt het ontwerp deze op 90 tot 120 dagen in het jaar. Voor elken zittingsdag zal den afgevaardigden een presentie-geld van 20 pesos d.i. 25 guiden worden toegekend. Uit de afgevaardigden wordt een Speaker aangewezen, terwijl het Huis daarbuiten een Recorder aanwijst, wien ook 20 pesos daags voor elken zittingsdag zullen aankomen.

Trinidad en de Hindoes. Britsch-indische immigranten worden thans in bijna alle west-indische koloniën aangetroffen. Ook Trinidad ontvangt jaarlijks zijn contingent Hindoes, maar als het van de negerbevolking afhing zou daar spoedig een stokje voor gestoken worden. Den 18en dezer vroeg de afgevaardigde voor Sunderland, Summerhell, in het Lagerhuis den onderminister van koloniën, Churchill, of diens aandacht was getrokken door een resolutie, in October j.l. op een openbare bijeenkomst van de Trinidad Working Men's Association aangenomen, waarbij geprotesteerd werd tegen een jaarlijksche uitgave van 70.000 ponden sterling voor den aanvoer van britsch-indische immigranten, die de loonen in de kolonie drukken en daardoor de armoede onder de arbeidersklassen nog vergrooten, terwijl de aanwezigheid dier lieden een voortdurende bedreiging opleveren voor de rust en de eigendom in de kolonie. De heer Churchill legde den vrager netjes uit dat de resolutie van de trinidadsche arbeiders het heelemaal bij het verkeerde eind had. De gouverneur der kolonie had hem meegedeeld dat er onder de arbeiders in de landbouwbedrijven volstrekt geen armoede heerscht en de armoede op Trinidad dus ook niets te maken heeft met den aanvoer van immigranten.

Britsche Kroon-Agenten. In de jongste publicatie van het Internationaal Koloniaal Instituut wordt een beschouwing gewijd aan de verschillende wijzen van bestuur in de onderscheiden engelsche koloniën. Deze zijn er toch in drie soorten, waaronder de kroon-koloniën, zoo geheeten omdat de door den koning benoemde gouverneurs en hoogere ambtenaren in rade het uitvoerend gezag uitmaken.

Die kroon-koloniën verhingen zich in een instelling, welke al evenveel stof tot tevredenheid oplevert als elders wel eens van soortgelijke instellingen viel op te merken. Wij bedoelen de kroon-agenten, die ten aanzien van de kolonie, welke zij in het moederland heeten te vertegenwoordigen, nagenoeg onbeperkte volmacht hebben ten aanzien van leveringen op contracten.

Singapore weet er van mee te praten. De Straits-Settlements werden op zoo'n manier opgescheept met een contract voor de voorgenomen havenverbeteringen voor Singapore, maar nauwelijks was het contract gesloten of men vond te Londen het toch maar beter het te verbreken, waartoe echter een schadeloosstelling moet worden betaald. De kroonagenten blunderen, maar de kroon-koloniën betalen, en het is te begrijpen, dat daar nu eindelijk luide stemmen opgaan om te eischen, dat men de kroon-agenten op de vingers kijkt.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

De Indische Mercuur. 25 December 1906.

Een thee-boek, door P. v. d. W. — De Pellicularia Koleroga, door F. W. M. — De inlandsche geneesmiddelen der Maleiers (slot) — De plantersbijeenkomst te Bondowoso (slot). — Handelstoestanden op Java. — Vereeniging ter bevordering der katoencultuur in de Ned. koloniën. — Verslagen van Maatschappijen. Enz. — *Technisch bijvoegsel.*

Weekblad voor Indië. 1906. No. 29.

De regeering tegenover ondankbare menschen, door M. van Geuns. — Turksche vrouwen, door L. P. J. Vermeulen. — Van 't oude Soerabaja, door Gabriël. — Kunstwerken op Bali (met afb.). — Schietsport in Indië (Saint Hubert te Samarang), met afb. — Indische indrukken, door Carlo.

Idem. No. 30.

De tentoonstelling van den N. I. Kunstkring te Batavia (12—18 Nov.), door P. A. J. Moojen. — Een litteraire wonderboom uit Indië, door F. P. H. Prick van Wely. — Van 't oude Soerabaja, door Gabriël (slot). — De Bali-expeditie in woord en beeld (met foto's). — Een eigenaardige plechtigheid (een deftige Chineesche begrafenis), met foto's. — Indische boosdoeners, door Auditor.

De Tijdspiegel. December 1906

De Chineezen in Nederlandsch-Indië, door M. J. Wiessing.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur. November 1906.

Landbouwerediet een middel tot verbetering van agrarische toestanden, door G. D. van Ravenswaaij. — Dari hal sendjata orang Madoera, door Raden Sosro Danoe Koesoemo. Hervorming der desa-instellingen en districtspolitie, door F. H. G. J. van Leeuwen. — Het landschap Loeboe Oelang Aling aan de Batang Hari in 1897, door H. F. Damsté. — The Agricultural Bank of Egypt, door C. A. — Cijfers en percentages in verband met Koninklijke onderscheidingen, door C. J. Hasselman. — Uitbreiding der bedrijfsbelasting tot eene belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten.

Lijst van aangekomen en vertrokken passagiers uit en naar Oost-Indië.

Stoomschip »Koningin Wilhelmina«, van Amsterdam naar Batavia.

Te Amsterdam schepen zich in:
H. J. F. Royack.
E. K. Boissevain.
Mevr. Wed. H. J. v. Swieten—van Rijck de Groot.
A. Sep.
W. C. J de Graaff, echtg. en kind.
L. Drickx.
F. G. Landsheer.
J. H. Boogaart.
D. S. Bamberg.
B. W. Hiddisch.
D. W Moeskops, echtg. en kind.
L. Kuis.
H. P. van Rooyen.
H. F. v. d. Waart v. Gulik.
Mej. J. E. J. Koens.
C. J. Dorreman en echtgenoote.
Wilk echtgen. en 4 kinderen.
K. F. Anrooy.
Roloff J. Huber.

Naar Balawara—Deli:
P. J. Podt Uiterweer.

Te Genua zullen zich inschepen:
Mevr. J. P. Hendriks—Keilen en 2 kinderen.
L. J. Buller.
W. J P. v. Beek.
Dr. E. J. Borgesius.
H. Elzerman en echtgen.
E. J. v. Lier, echtg. en 2 kinderen.
M. B. v. d. Jagt.
B. H. Franssen Herderschee.
Mevr. C. Hoogenboezem.
J. J. v. Dam.
W. Mauerlang.
K. F. Koch.
G. Jongkamp.
L. G. v Aken en echtg.
H. H. Zeylstra Ezn. en echtg.
D. C. Deurer en echtg.
H. B. van Dam.
P. A. E. Junod en echtg.
J. H. Daam
M Meinesz.
A. J. J. C. Miks en echtg.
Mej. C. M v. d. Kruk.
P. J. de Rooy.
D. F. Bamberg.
F. Hamberg.
Mevr. J. v. d. Wissel.
M. Schmitz.

Naar Belawara—Deli:
F. J. J. v. Zoelen.
A. M. Oostingh.

Naar Singapore:
B. v. Wieringen.
J Cazal.

Stoomschip »Salak« van Rotterdam naar Ned.-Indië.
Te Rotterdam hebben zich ingescheept:
H. C. de Waal.
O. W. Veldhuijzen.
F. K. van Berg.
J. Boodt.
Mevrouw E Wilt, geb. van Wiltenis.
K. F. W. Bieserman.
C. Th. van Dijk.
I. C. Pluijm.
W. Spinnler.
F. M. Schneider.
H. de Nooy.
H. Verburgt.
J. Rosien.
A. C. A. den Hengst.
B. W. J. Hofstee.
E. van Hecke.
Benevens een detachement suppletietroepen.

Naar Port-Said.
T. C. Lonser.

Te Marseille zullen zich inschepen:
Mevrouw S. J. de Waal—von Hemert en 2 kinderen.
L. Hundeslageu.

Naar Port-Said.
G. J. B. Hofman en echtgenoote.

Om uit te knippen.

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende..

....

wonende te.. *wenscht*

donateur-trice / *lid* *te worden der Vereeniging* ***Oost en West*** *tegen een jaarlijksche contributie van f*..........................

den.......................190......

Straat of gracht ....

Handteekening ....

Te zenden aan den Secretaris van het Hoofdbestuur:

L. P. F. SCHIMPF.

Theresiastraat 8. Den Haag.

F. VORST,
Handel in Comestibles.
Prinsestraat 103. -Noordeinde 155.
Vraag speciale prijscourant van
INDISCHE INGREDIENTEN
voor de Rijsttafel.
Steeds voorhanden prachtige grove
Japan-, Java- en Bassin Rijst,
Witte en Zwarte Ketan.
TELEPHOON 2785.

Restaurant KNAPPSTEIN
Vlamingstr. 15-17. Tel. 2479. Den Haag
Plats du Jour à 50 ct.
Diners à f 0.80, f 1.20 en f 2.—
A la Carte dagelijk tegen matige prijzen.
Van 1888 tot 1902 Chef-Kok,
Rest. Riche, alhier.

J. J. REESER.
Meubeleering,
Behangerij, Stoffeerderij.
Piet Heinstraat 116. Elandstraat 76 en 85.
Telephoon 1740.

Heeren Rookers!
Bijzonder aanbevolen het merk
CONSULADO
een zeer geurige **3 cts. Sigaar**
A G. AUDIER, Prinsestraat 134,
hoek NOORDWAL.

H. v. DOOREN & Cie.
MODES.
DEN HAAG. SCHEVENINGEN. AMSTERDAM.
5 Hoogstraat. 11 Oranjegalerij. 24 Leidschestr.

Huishoudkarntjes
worden met veel succes ook in de Koloniën gebruikt, zijn zeer geschikt voor het maken van versche karnemelk, slagroom en het klutsen van eieren. Aanbevelend,
Riviervischmarkt 9, den Haag.
Landbouwkantoor, M. J. SPRUYT.

J. F. HANSEN, Mr. Smid.
MAGAZIJN van
Baden, Geysers, Haarden. Kachels en Fornuizen.
GASORNAMENTEN,
Huishoudelijke Artikelen.
KEPPLERSTRAAT hoek Regentesselaan,
'S-GRAVENHAGE.

Ch. F. RIJKEN & Co.
Vleugels, Pianino's, Orgels.
Verhuren, Stemmen, Repareeren
NIEUWSTRAAT No. 26.

De Goedkoope Winkel van
H. DE LA COURT.
Chemische producten,
Borstelwaren, Sponsen, Zeemleder,
TOT DE LAAGSTE PRIJS.
Hemsterhuisstraat 283.

W. PAULUSSEN.
Drogist, SPUI 156 a
recht over de St. Jacobstraat.
GOEDKOOPSTE en SOLIEDSTE adres
voor Parijzer Gummi- en Verbandartikelen.

ELITE SHOES
Maat- en Reparatie-Ateliers
Vos in Tuinstraat 4
tegenover „Hotel des Indes"

H. HESSELS & ZOON
Importeurs van
Amerikaansch Schoeisel
Schoeisel voor Indië
Piet Heinstraat 117

„ADLER" Schrijfmachine.

Onmiddelijk, volkomen en blijvend zichtbaar schrift, groote doorslagkracht om tot 15—20 doorslagen tegelijk met het origineel te maken. Bijzondere eenvoud in constructie, voorzien van alle denkbare voordeelen. Voor Indië de meest gewilde machine
Hoogste onderscheiding **Gouden Medaille, Tentoonstelling van Gemeente-Administratie,** gehouden te Amsterdam, Sept. 1906.
Imp.-Exp.: B. J. RUBENS & Co,
Amsterdam, 11 Nic. Witsenkade.
Telefoon **1923.**

G. J. HEEMSKERK
OBRECHTSTRAAT 198 hoek REINKENSTRAAT.
Telephoon **3641.**
Van af heden verkrijgbaar de Koffie en Thee der **Firma de Wed VAN NELLE** te Rotterdam.

Koffieprijzen p. ½ K.G.		Theeprijzen p. ½ K.G.	
Rood merk . . .	60 cts.	Gebroken N°. 1	f 1.50
Zwart „ . . .	54 „	Afternoon tea .	„ 1.25
Groen „ . . .	52 „	Zuivere theëen	„ 1.00
Paarsch „ . . .	50 „	„ „	„ 0.80
		„ „	„ 0.65

Ook verkrijgbaar **Alex Meier Koffie** prijzen 57½, 67½, 80 ct. — **Thueré Thee** f 1.50, 1.25, 1.00, 0.80

Aanbevelend, G. J. HEEMSKERK.

Toko Bahroe,
Van Kinsbergenstraat 126
DEN HAAG.
SPECIAAL ADRES voor
Versche Boemboe-Boemboe, Kroepoeks, Petis Ikan, Petis Oedang, Diverse Zuivere Siropen.
SAMBALANS. Dodol en Wadjieck, import Grieksche Muskaat Wijn, enz. Verzending Binnen- en Buitenland
Billijke vaste prijzen.
Aanbevelend,
W. BARNAS.

Brückel Mutzenbach,
Veenestraat 22, hoek Kettingstraat,
'S-GRAVENHAGE.
Toiletartikelen, Kramerijen, enz.

W. A. H. MEERSHOEK
IN
Groenten, Aardappelen, Fruit en Comestibles
Frederikstraat 36. Den Haag.
Telephoon No. 1361.

TRANSVALIA.
Prins Hendrikstraat 74.
Extra voorraad Dienstbodenboezelaars,
Wollen Ondergoederen
ook in
ECHT JAEGER.

Th. FRANKEN,
Confiseur, Patisier, Glacier,
Sumatrastraat 1g. bij het Kanaal.
's GRAVENHAGE.
Telefoon No. 1460.

Nieuw-Malthusianisme.
Mevrouw VAN DAM
dagelijks te spreken van **10--4** en van **7--9** uur. (Zondag op verzoek).
-:- Tollensstraat 106 -:-
Oudste en vertrouwdste adres van nieuwe Malthusiaansche middelen.
Inlichtingen en Brochure op aanvrage kosteloos

AUG. SAVELKOUL.
Voorheen J. VAXELAIRE & Co.
AMSTERDAM. — — — — — ***BATAVIA.***
Singel hoek Heiligeweg. *Rijswijk.*
Indische Uitrustingen.
VRAAGT GEILLUSTREERDE PRIJSCOURANT.

JAN MESKER & Co.
Prins Hendrikstraat No. 48.
Complete Meubileering van Huizen in koop en in huur.
VERHUIZINGEN EN TRANSPORTEN.
TELEFOON No. 3983.

Koninklijke Brood- en Beschuitfabriek, LENSVELT NICOLA,
DEN HAAG, Telefoon No. 2531. VEENESTRAAT 23.
LUNCHEON ROOM.
Haagsche Beschuit.

AGUILAR'S
Port-, Sherry- en Madeirawijnen
zijn alom bekend.
VRAAGT PRIJSCOURANT.
Hoofdkantoor Heerengracht 3, DEN HAAG. Telephoon Interc. 264.
Bijkantoor: Batavia, B. DE BAS & Co.

H. VAN ROOY,
Amerikaansch- en Fransch Schoeisel
Bankastraat 4 L, Den Haag,
naast de Melkinrichting „DE SIERKAN".

A. KREIJMBORG & Co.

HOFLEVERANCIERS. — AMSTERDAM.
Huis van den Eersten Rang.
LEIDSCHESTRAAT hoek Heerengr. Teleph. 3200.
Modernste inrichting voor **Heeren- Jongeheeren- en Kinderkleeding;** gemaakt en naar maat.
Aan de afdeeling Kleeding naar Maat zijn verbonden: 1 Professeur de Coupe en 10 Coupeurs met assistenten. Coupe Système Américain
Uitrustingen voor de Indiën.
Uniformen, Gala- en Automobielkleeding. Ambtsgewaden; waterdichte stoffen voor Jacht- en Sportkleeding.
Parterre: Heerenkleeding;
1e Etage: Kleeding naar Maat; 2e Etage: Kinder- en Jongeheerenkleeding.